

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK İLE
UTANDIRILMA KORKUSU AİDİYET DUYGUSU VE SOSYAL ONAY İHTİYACI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARANDA RABA

DANIŞMAN
DOÇ. DR. EYÜP ÇELİK

MAYIS 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK İLE
UTANDIRILMA KORKUSU AİDİYET DUYGUSU VE SOSYAL ONAY İHTİYACI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SARANDA RABA

DANIŞMAN

DOÇ. DR. EYÜP ÇELİK

MAYIS 2019

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Saranda RABA

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Üniversite Öğrencilerinde Kişiler Arası Bağımlılık İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Tuncay AYAS

Üye: (Danışman) Doç. Dr. Eyüp ÇELİK

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Okan BİLGİN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

01/08/2019

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü U .

ÖN SÖZ

Birey sosyal bir varlık olarak hayatını diğer insanlarla ilişki kurarak sürdürür. Diğer insanlarla kurulan ilişkide karşı tarafa duyulan bağımlılık düzeyi bireyin ilişkisinin kalitesini belirler. Birey başkaları tarafından onaylanma, desteklenme, kabul görülme ve utandırılmama gibi ihtiyaçlarını karşıladığı sürece kişiler arası ilişkilerde sorunlarla karşılaşmaz. Kişilerarası ilişkilerde bağımlılığın yüksek düzeyde yaşanması bireyin fiziksel ve psikolojik açıdan birçok probleminin dinamiğinde yer almasına neden olmaktadır. Bağımlılık düzeyi yüksek olan bireylerin kişilerarası ilişkileri uyumsuz olduğu ve işlevsel olmayan düşüncelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Toplumsal gelişimin temelini oluşturan bu kavramın araştırılması, aynı zamanda başka kavramlar ile olan ilişkisinin incelenmesi de kişiler arası ilişkileri olumlu etkileyebileceği düşünülmüştür. Kişiler arası bağımlılık kavramının en yoğun üniversite yıllarında bireyi olumsuz etkilediği ifade edilebilir. Bu dönemde bireyden yaşamını kontrol edebilmesi ve kendi sorumluluklarını üstlenerek hayatına dair karar alabilmesi beklenildiği için başkalarına bağımlı olmak kişiler arası ilişkilerini olumsuz etkilediği söylenebilir. Sorumluluk alabilme kontrol sağlama ve karar verebilme becerisi bireyin kendini yeterli hissetmesini sağlarken önemli ölçüde bireyin yaşam kalitesini de arttırmaktadır. Bu gibi özelliklere sahip olan bireyler üniversite yaşamları boyunca sosyalleşmede sıkıntı yaşamazken, başkaları ile iletişim kurmakta zorlanan, sosyal onay ihtiyacı duyan kendini bulunduğu ortama ait hissetmeyen utangaç ve başkalarına bağımlı olan bireylerde bu özelliklerin eksik olması onların bir takım sorunlar yaşamalarına neden olabilmektedir. Aynı zamanda bağımlılık düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin aidiyet duygusundan yoksun oldukları, başkaları tarafından utandırılma korkusu yaşadıkları ve daha fazla sosyal onay ihtiyacı duydukları düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırma üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeyleri ile başkaları tarafından utandırılma korkusu, ait olma duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında ki ilişkiyi incelemeye yöneliktir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde benden yardımlarını esirgemeyen birçok kişiye teşekkürlerimi sunmak isterim. İlk olarak, detaylı açıklamaları ve titiz çalışmasıyla bana örnek olan ve tezimin başından sonuna kadarki her aşamasında desteğini hissettiren çok değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. Eyüp ÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca desteklerini esirgemeyen her daim paylaşımcı ve yardımsever olan sevgili arkadaşım ve meslektaşım Süeda RADA'ya, anketlerimi uygulamamda bana çok yardımcı olan, bu süreçte bana evinin kapılarını açan çok değerli arkadaşım Ayşe DURSUN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Uzaktan bile olsa yardımlarını esirgemeyen, yabancı kaynak taramamda ve tercüme gerektiren durumlarda bana destek olan aynı zamanda meslektaşım olan canım kardeşim Blerina RABA'ya ve uygulamam sırasında elde ettiğim verileri aktarmamda bana çok yardımcı olan küçük kardeşim Ermal RABA'ya sevgilerimi sunarım. Tüm eğitim hayatım boyunca bana inanıp güvendikleri için bugüne gelmemde büyük katkıları olan, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her daim yanımda hissettiğim canım annem Sebahat RABA ve canım babam Armend RABA'ya katkılarından dolayı minnetimi sunarım. Bu süreçte, sevgili eşim Emre TABAN'a maddi ve manevi desteğini esirgemediği için, yalnız olmadığımı ne olursa olsun yanımda olacağını hissettirdiği için ve her konuda bana yardımcı olduğu için en içten sevgilerimi sunarım.

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK İLE UTANDIRILMA KORKUSU AİDİYET DUYGUSU VE SOSYAL ONAY İHTİYACI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Saranda RABA, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Eyüp ÇELİK

Sakarya Üniversitesi, 2019

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyinin utandırılma korkusu,aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı ve bazı demografik değişkenler (cinsiyet, kardeş sayısı, algılanan gelir durumu) açısından incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Sakarya Üniversitesi'nde öğrenim gören 353 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların 230'u (% 65.1) kadın, 123'ü (% 34.9) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada üniversite öğrencilerinin cinsiyeti, kardeş sayıları ve algılanan gelir düzeyleri ile ilgili bilgiler Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırmada üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi ile ilgili veriler McClintock, McCarrick, Anderson, Himawan ve Hirschfeld (2015) tarafından geliştirilen ve Akın, Raba, Rada, Yılmaz ve Demirbacak (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği ile toplanmıştır. Utandırılma korkusu değişkeni ile ilgili veriler Gee, Antony ve Koerner (2011) tarafından geliştirilen ve Akın, Raba, Rada ve Yılmaz (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği ile toplanmıştır. Aidiyet duygusu değişkeni ilgili veriler Malone, Pillow ve Osman, (2012) tarafından geliştirilen ve Akın, Raba, Rada, Yılmaz ve Rada (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Genel Aidiyet Ölçeği ile toplanmıştır. Sosyal onay ihtiyacı değişkeni ile ilgili veriler Karaşar (2014) tarafından geliştirilen Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda araştırma verileri korelasyon analizi, t-testi, tek yönlü varyans analizi ve regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın verilerinin analizinde varyanslarının homojenliği Levene testi ile incelenmiştir. Kişiler arası bağımlılık değişkenini, utandırılma korkusu, aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı değişkenlerinin yordama düzeyi çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucu, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı korelasyonun olduğu ancak aidiyet duygusu arasında negatif

yönde bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Regresyon analizi sonucu öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini, sosyal onay ihtiyacının, utandırılma korkusunun ve aidiyet duygusunun, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı bulgusu elde edilmiştir. Yapılan t-testi sonucunda, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı ve kadınların kişiler arası bağımlılık düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Tek yönlü varyans analizleri sonucunda kişiler arası bağımlılık düzeyinin kardeş sayısına ve gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı bulgusu elde edilmiştir. Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, alan yazın desteği ve benzer araştırma sonuçlarıyla birlikte tartışılarak bu alanda çalışan psikolojik danışmanlara ve diğer araştırmacılara yardımcı olabilecek önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişiler Arası Bağımlılık, Utandırılma Korkusu, Aidiyet Duygusu, Sosyal Onay İhtiyacı.

ABSTRACT

AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERPERSONAL DEPENDENCY, FEAR OF EMBARRASMENT, GENERAL BELONGINGNESS AND THE NEED OF SOCIAL APPROVAL İN UNIVERSITY STUDENTS

Saranda RABA, Master Thesis

Consultant: Assoc. Prof. Dr. Eyüp ÇELİK

Sakarya University, 2019

The aim of this study is to investigate the interpersonal dependency level in university students in terms of fear of embarrassment, general belongingness and the need of social approval and basic demographic variables (gender, number of siblings, perceived economic status). The sample of the research consists of 353 students studying at Sakarya University in the 2016-2017 academic years. 230 (65.1%) of the participants were female and 123 (34.9%) were male. In the study, information about the gender, number of siblings and perceived economic status of the university students were collected by Personal Information Form. The data related to the level of interpersonal dependence among university students in the research were collected with the 6-item short form developed by McClintock McCarrick, Anderson, Himawan and Hirschfeld (2015) and it is gathered with Interpersonal Addiction Scale which is adapted in Turkish by Akin, Raba, Rada and Yilmaz (2016). The data related to the fear of embarrassment were collected by Fear of Embarrassment by Others Scale which is developed by Gee, Antony and Koerner (2011) and adapted by Akin, Raba, Rada and Yilmaz (2016). The data on the variance of the general belongingness were collected with the General Belongingness Scale adapted to Turkish by Akin, Raba, Rada, Yilmaz and Rada (2016) developed by Malone, Pillow and Osman, (2012). The data related to the need of social approval were collected by Need of Social Approval Scale which is developed by Karaşar (2014). Towards the hypothesis of the study, research data's have been analyzed by using correlation analysis, t-test, one track variance analysis and regression analysis. In the analysis of the data of the study, the homogeneity of the variances was examined by Levene Test Analysis. Fear of embarrassment, general belongingness and the need for social approval, the interpersonal dependence variable has been examined by multiple regression analysis. In the results of correlation analysis, there is a statistically meaningful correlation in a positive way among the levels of university students' interpersonal dependence, fear of embarrassment and the

need of approval; however it has been seen that there is a negative relation among general belongingness. As a result of regression analysis, it was found that the need for social approval, fear of embarrassment and general belongingness significantly predicted students' interpersonal dependency level. As a result of the t-test, it was found that the interpersonal dependence levels of the university students differed slightly according to gender and that the interpersonal dependence of women was higher than men. As a result of one-way analysis of variance, it was found that interpersonal dependence level to the number of siblings and perceived economic status was not significantly differentiated according. As a result, the findings of this study, the support of literature and similar research results were discussed and were given suggestions to psychological counselors and other researchers who are working in this field.

Key words: Interpersonal Dependency, Fear of Embarrassment, General Belongingness, Need for Social Approval.

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem cümlesi	5
1.2. Alt problemler.....	5
1.3. Önem.....	6
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlıklar	7
1.6. Tanımlar.....	7
BÖLÜM II	8
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Araştırmanın kuramsal çerçevesi.....	8
2.1.1. Kişiler arası bağımlılık	8
2.1.2. Utandırılma korkusu	10
2.1.3. Aidiyet duygusu.....	13
2.1.4. Sosyal onay ihtiyacı.....	15
2.2. İlgili araştırmalar	17

2.2.1. Kişiler arası bağımlılık ile ilgili araştırmalar.....	17
2.2.2. Utandırılma korkusu ile ilgili araştırmalar	19
2.2.3. Aidiyet duygusu ile ilgili araştırmalar	20
2.2.4. Sosyal onay ile ilgili araştırmalar	21
2.3. Alan yazın tarama sonucu.....	22
BÖLÜM III.....	25
YÖNTEM	25
3.1. Araştırmanın yöntemi	25
3.2. Araştırmanın alışma grubu	25
3.3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları	25
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF).....	25
3.3.2. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (KBÖ).....	26
3.3.3. Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği (BUKÖ).....	26
3.3.4. Genel Aidiyet Ölçeği (GAÖ).....	27
3.3.5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ).....	27
3.4. Verilerin analizi	28
BÖLÜM IV	29
BULGULAR	29
BÖLÜM V	38
SONUÇ, TARTIşMA VE ÖNERİLER	38
5.1. Sonuç ve tartişma	38
5.1.1. Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay arasındaki ilişkilere yönelik bulguların sonuçları ve tartişılması	38
5.1.2. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından cinsiyete yönelik bulguların sonuçları ve tartişılması.....	41

5.1.3. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından kardeş sayılarına yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması.....	43
5.1.4. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından algılanan gelir düzeyine yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması	44
5.2. Öneriler	45
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler.....	45
5.2.2. İleride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler	45
KAYNAKLAR.....	47
EKLER	62
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu.....	62
Ek-2 Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği	63
Ek-3 Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği	64
Ek-4 Genel Aidiyet Ölçeği	65
Ek-5 Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği	66
ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ.....	67

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyi İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları	30
Tablo 2. Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyi İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki Regresyon Analizi Sayıltılarına İlişkin Sonuçlar	31
Tablo 3. Kişiler Arası Bağımlılık Ceğışkeni İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacının Yordama Düzeyine İlişkin Sonuçları.....	32
Tablo 4. Kişiler İşiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Cinsiyete Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin T Testi Sonucu.....	33
Tablo 5. Kardeş Sayısı Değışkenine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	34
Tablo 6. Kişiler İşiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Kardeş Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları.....	35
Tablo 7. Kişiler İşiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Algılanan Gelir Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları.....	36
Tablo 8. Kişiler İşiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Gelir Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonucu.....	37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Standartlaştırılmış regresyon artık değerleri normal dağılım grafiği	31
Şekil 2. Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre kişilerarası bağımlılık düzeyleri...	34
Şekil 3. Üniversite öğrencilerinin algılanan gelir düzeyine göre kişilerarası bağımlılık düzeyleri	36

BÖLÜM I

GİRİŞ

Üniversite yıllarında bireyler yeni ortamlarda bulunarak ve yeni insanlarla tanışarak yoğun bir şekilde kişilerarası etkileşim kurma ihtiyacı duydukları söylenebilir. Birey, başkalarıyla kurduğu ilişkileri sağlıklı bir şekilde devam ettirmeyi hedefleyerek kendini bir topluluğa ait hissedebilir. Bireylerin sosyal ihtiyaçlarını karşılamaları, diğer insanlarla etkileşime girebilmeleri ve bazı sosyal becerilere sahip olabilmeleri, kişilerarası ilişkilerde engelleri ortadan kaldırmaya yardımcı olduğu söylenebilir.

Üniversite süreci boyunca öğrencilerin çeşitli zorluklarla karşılaştığı söylenebilir. Christie ve Dinham (1991) 'a göre üniversite, öğrencilerin yalnızca akademik ve mesleki yeterlilik kazandığı bir süreç değil, aynı zamanda öğrencilerin sosyal iletişim becerileri ve toplumsal yaşam becerileri gibi akademik ve mesleki olmayan önemli donanımlara sahip olma konusunda geliştirdikleri bir süreçtir. Öğrencilerin diğer bireylerle iletişim kurmalarını ve katıldıkları bu yeni ortama ayak uydurabilmelerini olumsuz etkileyen birçok psiko-sosyal faktör ortaya çıkmaktadır (Asendorpf, 2000). Chickering ve Reisser (1993)'a göre üniversite hayatına uyum sağlayabilmek için öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin yüksek olması, duygularını ve kendilerini kontrol edebilmeleri, özerklik duygusunun mevcut olması ve başkaları ile iletişim kurabilmeleri gerekmektedir (Akt. Larrosa, 2000). Bu gibi özelliklere sahip olan bireyler üniversite yaşamları boyunca sosyalleşmede sıkıntı yaşamazken (Henderson ve Zimbardo, 2001), başkaları ile iletişim kurmakta zorlanan, sosyal onay ihtiyacı duyan kendini bulunduğu ortama ait hissetmeyen utangaç ve başkalarına bağımlı olan bireylerde bu özelliklerin eksik olması onların bir takım sorunlar yaşamalarına neden olabilir. Her yetişkin bireyden, özellikle de üniversite sürecinde yalnız yaşamaya başlamışken, kendi yaşamını kontrol edebilmesi ve kendi sorumluluklarını üstlenerek hayatına dair karar alabilmesi beklendiği söylenebilir. Bu beceriler önemli ölçüde bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı düşünülebilir. Sorumluluk alabilme kontrol sağlama ve karar verebilme yetisi bireyin kendini yeterli hissetmesini sağlayabilir, fakat bu özelliğe her bireyin sahip olduğu söylenemez. Bireyin kendini gerçekleştirme, kendi potansiyelinin ve kendi sınırlarının farkına varabilmesi, kendine yetebilmesi, yeteneklerini

kullanabilmesi ve bağımsız olması yani yalnızlığı ile baş edebilmesi beklenmektedir (Crowne ve Marlowe, 1964).

Birey sosyal bir varlık olarak hayatını diğer insanlarla ilişki kurarak sürdürürken dikkat edilmesi gereken nokta kurulan ilişkide karşı tarafa duyulan bağımlılık düzeyi olabilir. Toplumsal gelişimin temelini oluşturan, bağımlılık kavramı, bireyin bulunduğu ortamdan onay ve ilgi bekleme aynı zamanda kendine güvenme konusunda da yetersizlik hissine kapılmayı ifade etmektedir (Bornstein, 2012; Thompson ve Zuroff,1999).

Masling ve Schwartz(1979)'a göre bağımlı kişilik eğilimine sahip olan bir bireyin başkaları tarafından onaylanma, desteklenmeve kendini güvende hissetme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarının kendi adına karar almalarına izin verdiği, başkaları ile zıt düşmemek için onların düşüncelerini kabullendiği ve önemli görülen kişilerin olmayışını bir boşluk olarak algıladığı görülmektedir. Kişiler arası bağımlılık düzeyinin yüksek olması üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesini düşürdüğü ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediği düşünülebilir. Başkalarına bağımlı olan birey yeni ortamlara girerken çekingen tavırlar sergileyebilir ve kendini ifade etmekte güçlük çekebilir. Kişiler arası bağımlılığın ortaya çıkmasına ve gelişimine katkı sağlayan en önemli belirleyiciebeveyn-çocuk ilişkisi olduğu saptanmıştır (Bornstein, 2005). Araştırmalar (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Bolattekin, 2014; Laxmi ve Kadapatti, 2012) aşırı koruyucu ebeveynlerin, kişiler arası bağımlılığın gelişimi ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Koruyucu ebeveyn stiline, çocuğun kendisini güçsüz ve yetersiz, diğer insanları ise güçlü ve yetkin olarak algılamasına sebep olduğu da belirtilmiştir (Bornstein, 1993). Koruyucu ebeveyn tutumunun çocukluk döneminde bağımlılık gibi aynı zamanda bireyde utangaçlığın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Mounts, Valentiner, Anderson ve Boswell (2006)'e göre anne baba tarafından kollanan ve devamlı azarlanan çocuklar, ileriki yaşlarda utangaç, çekingen, kendi başlarına karar veremeyen, başkalarına bağımlı ve başkaları ile ilişki kurmakta zorlanan bireylere dönüşmektedir. Kişiler arası bağımlılık yaşayan bireyler başkalarının düşüncelerini oldukça fazla önemsedikleri ve bağımlı oldukları kişiler dışında iletişim kurmakta zorlandıkları için utangaç tavırlar sergilemeye yatkın oldukları düşünülebilir. Zimbardo (1977)'ya göre kişilerarası etkileşimi olumsuz etkileyen faktörlerden biri utangaçlıktır. Utangaçlığın, bireyin kaygı ve sıkıntı yaşamasına neden olarak sosyal ortamlardan uzaklaşmasına yol açtığı görülmektedir (Zimbardo, 1977).Üniversite öğrencilerinin sosyal çevrelerinin daha henüz tanınmayan bireylerden oluşması (Choe, 2018) ve öğrencilerin bazı fiziksel özelliklerinin bu çevre tarafından

değerlendirilip eleştiriliyor olması öğrencilerde utangaçlık düzeyinin artmasına neden olduğu belirtilmektedir (Schlenker ve Leary, 1982; akt. Asendorpf, 2000). Zimbardo (1977)'ya göre utangaçlık bireyin yeni insanlar tanınmasını, başkaları ile zaman geçirmesini ve iletişim kurmasını engellediği gibi aynı zamanda bireyin kendine ait olan fikirlerini ve duygularını açıkça ifade etmesini de engellemektedir. Üniversite döneminde ise bireyin kendini yeniden bir topluluğa ispatlamaya çalıştığı söylenebilir, bu durumda bireyin fikirlerini açıkça beyan edememesi ve kendini savunamaması onun üniversite hayatı boyunca başarı düzeyini de olumsuz etkileyebilir. Üniversite öğrencilerinin utangaçlık seviyelerini ve utangaçlığın derslere olan etkisini araştıran bir çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre utangaçlık ve öğrencilerin derse katılmaları ve ders boyunca sergiledikleri performansları arasında olumsuz bir ilişki mevcuttur (Crozier, 2004). Diğer bir ifade ile öğrencilerin utangaçlık seviyeleri arttıkça, derslere katılımları ve ders performansları azaldığı söylenebilir.

Alan yazın incelemesi sonucunda, utangaçlık kavramı ile depresyon (Alfano, Joiner ve Perry, 1994; Bousquet ve Nelson, 2008; Schmidt ve Fox, 1995), yalnızlık (Lamm ve Stephan, 1987; Mounts ve diğerleri, 2006), akademik başarı (Cabak, 2002; Gökçe, 2002; Yüksel, 2002) gibi üniversite öğrencileri ile yapılan ve sonuç olarak pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilen araştırmalara rastlanmıştır. Utangaçlık kavramı her zaman bireyin sadece kendi davranışlarından dolayı utanacağı anlamına gelmeyebilir, birey çoğu zaman başkaları tarafından utandırılma kaygısı da yaşayabilir. Başkaları tarafından utandırılma korkusunu yani bireyin başkalarının davranışlarından dolayı yaşadığı utanç deneyimini sosyal kaygı üzerinden incelendiği görülmektedir (Miller, 1987). Sosyal kaygı bozukluğu, bireyin utanç verici ya da küçük düşürülecek bir şekilde hareket etmesinden korkulan, toplumsal durumlarının belirgin ve kalıcı bir korkusu olarak tanımlanmaktadır (AmericanPsychiatricAssociation, 2000). Sosyal kaygı bozukluğu olan bireyler kendilerini utandırmaktan korkmaktadırlar, bu bireylerin yakınlarının davranışlarından dolayı da utanç duyabilecekleri ifade edilmektedir (Vanden Bos, 2006).

Utanç duygusunu yaşayan birey başkalarının tavrını ve düşüncelerini oldukça fazla önemseydiği ve o kişilerden onay kazanabilmesi için de çokça çaba sarf ettiği görülmektedir (VandenBos, 2006). Bu bireylerin, kendileri hakkındaki değerlendirmeleri çok önemseydikleri ve sürekli onay arama ihtiyacı duydukları bilinmektedir (Bornstein, 2005) bu nedenle sosyal onay ihtiyacı da ciddi ölçüde bireylerin kişilerarası ilişkilerini etkileyen bir diğer etken olduğu söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacının bir yandan bireylerin birbirleriyle

yakın ilişki kurmasını sağlarken diğer taraftanda diğerlerinin düşüncelerini çok önemseyerek kendi hayatlarına onların beklentilerine göre yön vermelerine sebebiyet verdiği söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacı genelde bireyin bulunduğu topluma ve kültüre göre şekillendiği ifade edilebilir. Türk toplumunun beklentileri ve baskısı bireyler için çoğu zaman ciddi önem sarf ettiği ifade edilmektedir (Dökmen, 2010). Türk toplumunda başkalarının beklentileri ve düşünceleri önemli ölçüde yer aldığı söylenebilir ve bireylerin kararlarını ve yaşam tarzlarını etkileyebilir. Türk toplumunda sıkça kullanılan ve bilindik bir soru olan “El âlem ne der?” sorusunun sosyal onay ihtiyacı ile bağlantılı olduğu ve bireyin davranış ve düşüncelerini etkilediği ifade edilmektedir (Karaşar, 2014). Türk kültüründe bireylerin giyim tarzlarından, evlilik yaşantılarına, evlerini düzenleme biçiminden, misafir karşılamalarına, hatta ölüm sonrasında iyi anılma isteğinde sosyal onay ihtiyacının varlığını ve önemini fark etmek mümkündür (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Yine bu toplumda sosyal onay ihtiyacının yansıması olarak göze çarpan bir konu da, özellikle üniversiteye giden öğrencilerden oluşan ve sınav kaygısına yol açan “başarısız olursam başkalarına rezil olurum”, “Üniversiteyi kazanamazsam başkaları ne der” düşüncesi olduğu söylenebilir”.

Kişilerarası iletişimi sağlayabilmenin çok önemli etkenlerinden biri de bireyin bulunduğu ortama kendini ait hissetmesi olabilir. Aidiyet duygusu bireyin dünyaya gelmesiyle ve yaşamaya başlamasıyla birlikte hissedilmeye başlayan bir bağlanma duygusu olduğu bilinmektedir (Baumeister ve Leary, 1995). Bu duygu bireyin kendini güvende hissetmesini ve aynı zamanda kendini önemli ve değerli hissetmesini sağladığı söylenebilir. Aile bağları kuvvetli olan ve kendilerini bir gruba ait hisseden bireylerin daha mutlu ve hayattan daha fazla doyum aldıkları da bilinmektedir, aynı zamanda günlük yaşamlarında stres ile başa çıkma yeteneklerinin de daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema ve Collier,1992). Bireylerin ait olma ihtiyaçları karşılanmadığı sürece uyumsuz davranışlar sergilemeleri kaçınılmazdır ve bu davranışlar neticesinde de kurdukları ilişkilerde ve o ilişkileri sürdürmekte sorun yaşarlar (Baumeister ve Leary, 1995; Ferguson, 2010; Shifron, 2010).

Bireyin başkalarına kendini bağımlı hissetmesi aidiyet ihtiyacının da yüksek olduğuna işaret etmektedir (Baumeister ve Leary, 1995; Gardner, 2003; Masling ve Schwartz, 1979). Bunun nedeni ise bireyin bazı sosyal ihtiyaçlar içerisinde şekillendiği, bireyin bulunduğu ortama ait hissetme ve başkalarından onay alma gibi sosyal ihtiyaçları olduğu düşünülebilir. Kişiler arası bağımlılık kavramının başkalarından onay ve destek almak için

duyulan ihtiyacı da kapsadığı görülmektedir (Bornstein, 2005). Bireyler, kişilerarası ilişkiler kapsamında, sevilme onay elde etme gibi sosyal ihtiyaçlarını gidermeye çalışırken başkalarına bağımlı olabilirler. Bağımlı bir bireyin başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı karşılanmadığında depresyona girme riskinin arttığı görülmektedir (Bornstein ve O'Neill, 2001). Bağımlı bireylerin, bağımlı olmayan bireylere göre yaşadıkları her durumu ve verecekleri her kararı başkalarına danışma ihtiyaçları daha yüksek düzeyde olduğundan dolayı (Bornstein ve O'Neill, 2001; Bornstein, 2011), bağımlılık kavramının sosyal onay ihtiyacı ile yakından alakalı olduğu söylenebilir.

Kişilerarası ilişkilerde bağımlılığın yüksek düzeyde yaşanması bireyin fiziksel ve psikolojik açıdan birçok probleminin dinamiğinde yer almasına neden olabilir. Bağımlılık düzeyi yüksek olan bireylerin kişilerarası ilişkileri uyumsuz olduğu ve işlevsel olmayan düşüncelerin ortaya çıktığı görülmektedir (Bornstein, Riggs, Hill ve Calabrese, 1996; Bornstein, 2011). Aynı zamanda bağımlılık düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin aidiyet duygusundan yoksun oldukları, başkaları tarafından utandırılma korkusu yaşadıkları ve daha fazla sosyal onay ihtiyacı duydukları düşünülebilir. Bu nedenle bu araştırma üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeyleri ile başkaları tarafından utandırılma korkusu, ait olma duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında ki ilişkiyi incelemeye yöneliktir.

1.1. Problem cümlesi

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Alt problemler

- Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu, aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyini utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı değişkenleri anlamlı bir biçimde yordamaktadır mı?
- Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi cinsiyete, kardeş sayısına ve algılanan gelir düzeyine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Önem

Bu çalışmada ele alınan değişkenler, ülkemiz alan yazınında ayrı ayrı değişkenlerle incelenmiş ancak birbirleriyle olan ilişkileri daha önce çalışılmamıştır. Üniversite çağındaki öğrencilerin başkalarına karşı duydukları bağımlılık düzeyleri onları birçok alanda olumsuz etkileyebildiği ve çeşitli psikolojik sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Ülkemizde kişiler arası bağımlılık, utandırılma korkusu, sosyal onay ihtiyacı ve aidiyet duygusu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında özellikle üniversite öğrencileri üzerinde çalışmaların sınırlı sayıda olduğu gözlemlenmektedir. Kişiler arası bağımlılık düzeyinin nedenleri araştırılırken bu değişkenlerle yakından ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

Kişiler arası bağımlılık eğiliminin yüksek düzeyde yaşanmasının bireyin fiziksel ve psikolojik açıdan birçok probleminin dinamiğinde yer almasına neden olabilir. Bağımlılık düzeyi yüksek olan bireylerin kişilerarası ilişkileri uyumsuz olduğu ve işlevsel olmayan düşüncelerin ortaya çıktığı görülmektedir (Overholser,1996). Kişiler arası ilişkiler ve sosyal işlevsellik ile yakından ilişkili olan bu çalışmanın psikolojinin klinik uygulama alanlarında da yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Kişiler arası ilişkilerde işlevselliği bozulan kişilerde geriye dönük olarak çocukluk dönemindeki nedenlerini sorgulaması; yetişkinlik döneminde kişiler arası bağımlılığın bu çerçevede ele alınmasının terapi sürecinde yardım niteliğinde olabileceği düşünülmektedir. Bağımlılık düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin aidiyet duygusundan yoksun oldukları, utandırılma korkusu yaşadıkları ve daha fazla sosyal onay ihtiyacı duydukları da göz önünde bulundurularak bu çalışmanın sonucunda elde edilen verilerin önleyici nitelikte olacağı, diğer bir ifadeyle bu problemlerin ortaya çıkmasını önlemeye yönelik yapılan müdahale çalışmalarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma sonucunda ortaya çıkan verilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini azaltmaya yönelik programların geliştirilmesi açısından oldukça önemli olduğu ve üniversite süreci gibi zorlu bir süreçte öğrencilerin kişiler arası ilişkilerine olumlu fayda sağlayacağı ifade edilebilir. Bu çalışmanın aynı zamanda bu alanda çalışan diğer araştırmacılara ışık tutacağı ve ulaşılan bulgulardan hareketle utandırılma korkusu sosyal onay ihtiyacı ve aidiyet duygusunun, kişiler arası bağımlılık düzeyi üzerindeki etkisinin azaltılmasına yönelik müdahale çalışmalarına önemli düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu araştırmanın çalışma grubunda yer alan üniversite öğrencileri Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin, Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeğinin, Aidiyet Duygusu Ölçeğinin ve Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeğinin maddelerini objektif bir şekilde yanıtlamışlardır.

1.5. Sınırlıklar

- Araştırmanın bulguları, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Sakarya Üniversitesi'nde, öğrenim gören üniversite öğrencilerinden elde edilen veriler üzerinde yapılan analizlerle sınırlıdır.
- Çalışmanın hipotezlerinin sınanmasına ilişkin toplanan veriler Üniversite Öğrencileri Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği'nden, Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği'nden, Aidiyet Duygusu Ölçeği'nden Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nden ve Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kişiler Arası Bağımlılık: Başkalarının varlığına yüksek düzeyde duyulan ihtiyacı kapsamaktadır (Masling ve Schwartz, 1979). Aynı zamanda bireylerin birbirleriyle ilişki kurmayı gerektiren bazı ihtiyaçlarının karşılanmaması sonucunda ortaya çıkan olumlu veya olumsuz duygularıda içermektedir(Hirschfeld, Klerman, Gough, Barrett ve Korchin, 1976)

Utandırılma Korkusu: Başkaları tarafından utandırılma korkusu bireyin başkalarının davranışlarından dolayı yaşadığı utanç deneyimi olarak (başka bir bireyin davranışını gözlemlemenin utanç verici olabileceği kaygısı)ele alınmaktadır(Miller, 1987).

Aidiyet Duygusu: Bireyin dünyaya gelmesiyle ve yaşamaya başlamasıyla birlikte hissedilmeye başlayan bir bağlanma duygusu olduğu ve bireyin kendini önemli, değerli ve güvende hissetmesini sağlamaktadır (Baumeister ve Leary, 1995).

Sosyal Onay İhtiyacı: Sosyal onay ihtiyacı kavramı, bireyin her koşulda başkalarının onayını beklediği ve onaylanmamaktan kaçınmak olarak tanımlanmaktadır (Leite ve Beretvas, 2005).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Araştırmanın kuramsal çerçevesi

2.1.1. Kişiler arası bağımlılık

İnsanlar dünyaya gözlerini açtiklarından itibaren hayatta kalabilmek için ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için başkalarına ihtiyaç duydukları söylenebilir. Bireyler, kişilerarası ilişkiler kapsamında, sevilme onay elde etme gibi sosyal ihtiyaçlarını gidermeye çalışırken başkalarına bağımlı olabilmektedirler. Bu bağımlılığın düzeyi ise bireyin başkalarıyla ilişkilerini nasıl sürdüreceğini belirlemede rol oynadığı söylenebilir.

Hirschfeld ve diğerleri (1976)' ne göre kişilerarası bağımlılık kavramı, insanların birbirleriyle ilişki kurmayı kapsayan bazı ihtiyaçların karşılanmaması sonucunda ortaya çıkan olumlu veya olumsuz duyguları, bireyin kendisine dair düşünceleri ve başkaları ile olan ilişkilerini içermektedir (Akt. Hirschfeld ve diğerleri,1977). Thompson ve Zuroff (1999)'a göre toplumsal gelişimin temelini oluşturan, bağımlılık kavramı, bireyin bulunduğu ortamdan onay ve ilgi bekleme aynı zamanda kendine güvenme konusunda da yetersizlik hissine kapılmayı ifade etmektedir (Akt. Gürsoy, Aral, Ayhan ve Aydoğan, 2004).

Bağımlılık kavramı insan yaşantısının bir parçası gibi gözükse de, bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürebilmeleri ve yalnızlık durumundan kaçınabilmeleri için bağımlılık ve bağımsızlık arasında sağlıklı ve hassas bir denge kurulması gerektiği belirtilmektedir (Bornstein, 2011; Mahon, 1982). Bireyler arasında sosyal ilişkilerde uyumu sağlayabilmek adına ve bir takım olumsuz sonuçları engellemek adına bu dengenin kurulması gerekebilir. Dolayısıyla son zamanlarda "kişilerarası bağımlılık" kavramı üzerinde daha fazla durulduğu görülmektedir ve kişilik stili olarak ele alınan kişilerarası bağımlılık, yakın ilişki dinamiklerinde önemli olarak görülmektedir (Alonso-Arbiol, Shaver ve Yarnoz, 2002; Tanhan ve Mukba, 2014). Bağımlı kişilik eğilimine sahip olan bir bireyin başkaları tarafından onaylanma, desteklenme ve kendini güvende hissetme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için başkalarının kendi adına karar almalarına izin verdiği, başkaları ile zıt

düşmemek için onların düşüncelerini kabullendiği ve önemli görülen kişilerin olmayışını bir boşluk olarak algıladığı görülmektedir (Masling ve Schwartz, 1979). Kişilerarası bağımlılığın motivasyonel, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere dört boyutta incelenebileceği belirtilmektedir. Kişiler arası bağımlılık kavramı motivasyonel açıdan incelendiğinde başkalarından onay almak için duyulan ihtiyacı, bilişsel açıdan incelendiğinde bireyin kendine dair algısının olumsuz, başkalarına dair algısının ise olumlu yönde olmasını, kendini güçsüz olarak nitelendirirken başkalarını güçlü olarak algılamasını kapsadığı görülmektedir. Bireyin kendisine verilen görevi yerine getirme konusunda kaygı yaşamaması kişiler arası bağımlılığın duygusal boyutunu, bireyin kendisini sunma yöntemlerini kullanması da davranışsal boyutunu ifade etmektedir (Bornstein, 2005).

Her yetişkin bireyden kendi yaşamını kontrol edebilmesi ve kendi sorumluluklarını üstlenerek hayatına dair karar alabilmesi beklendiği söylenebilir. Bu beceri, bireylerin yaşam kalitesini arttırdığı ve bireyin kendini yeterli hissetmesini aynı zamanda kişiler arası ilişkilerinde olumlu bir şekilde sürdürmesini sağladığı söylenebilir. Bu bağlamda Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşi piramidinin en üst seviyesinde yer alan kendini gerçekleştirme ihtiyacı da bu görüşü destekler niteliktedir. Bireyin kendini gerçekleştirme, kendi potansiyelinin ve kendi sınırlarının farkına varabilmesi, kendine yetebilmesi, yeteneklerini kullanabilmesi ve bağımsız olması yani yalnızlığı ile baş edebilmesi anlamına gelmektedir (Akt. McLeod, 2007). Kendini gerçekleştiren bireyin hayata karşı bakış açısının olumlu ve diğer insanlarla kurduğu iletişimin de sağlıklı olması beklenebilir.

Kişiler arası bağımlılık kavramı başkalarının varlığına yüksek düzeyde duyulan ihtiyacı kapsarken aynı zamanda bireyin gündelik yaşantısını (karar verme, seçim yapma) olumsuz etkilediği de görülmektedir (Hirschfeld ve diğerleri, 1977; Shahar, 2008). Bireyin başkasına bağımlı olması beraberinde depresyon, şizofreni, madde kullanımı, yeme bozuklukları gibi bazı psikolojik bozuklukları da ortaya çıkarttığı görülmektedir (Masling ve Schwartz, 1979). Bağımlı bir bireyin başkaları tarafından onaylanma ihtiyacı karşılanmadığında, depresyona girme riskinin arttığı ifade edilmektedir (Klein, Kotov ve Bufferd, 2011; Masling ve Schwartz, 1979).

Kişilerarası bağımlılık düzeyleri yüksek olan bireyler buldukları ortamlarda kendilerini alçak gönüllü, mütevazı bireyler olarak tanıtabilir ve bu şekilde başkaları tarafından değer göreceklere inandıkları söylenebilir. Aksi durumlarda ise örneğin romantik ilişkilerinin sonlanacağı şüphesine kapıldıkları anda, terk edilmemek için önlem olarak saldırgan tavırlar sergilemeye başladıkları görülmektedir (Pincus ve Wilson, 2001). Bağımlılık

düzeyi yüksek olan bireylerin yaşanan bazı olumsuz durumlar için kendilerini suçlama eğilimine kapılabildikleri ve sonuç olarak kendilerini depresif ve çaresiz hissedebildikleri görülmüştür (Overholser, 1992).

Bağımlı bireylerin, bağımlı olmayan bireylere göre yaşadıkları her durumu ve verecekleri her kararı başkalarına danışma ihtiyaçları daha yüksek düzeyde olduğundan dolayı bu bağımlı bireylerin daha aktif bir şekilde yardım ve destek aldıkları ifade edilmektedir (Bornstein ve O'Neill, 2001). Bağımlılık seviyeleri yüksek olan bireylerin sosyal ortamlarda yaşanabilecek olası çatışmaları engellemek adına çaba sarf ettikleri ve kendilerini bu çatışmanın dışında tuttukları görülmektedir (Overholser, 1992). Aynı zamanda bağımlı bireylerin kişilerarası ilişkilerde kendilerini diğerlerinden daha düşük bir seviyede hissettikleri ve sosyal onay, destek, ilgi, takdir edilme gibi güçlü ihtiyaçlar duydukları belirtilmektedir (Overholser ve Freiheit, 1994). Bunun yanı sıra bağımlılık duyan birey kişilerarası ilişkilerde karşı taraftan ciddi bir beklenti içerisine girdiği için bu durumun ilişkide olumsuzluklara yol açtığı görülmektedir (Birtchnell, 1988).

Bağımlılığı bir kişilik stili olarak ele alan ve bazı özelliklerini açıklayan araştırmalar (Alonso-Arbiol, Shaver ve Yarnoz, 2002; Bornstein ve diğerleri, 1996) bağımlı bireylerin; başkalarından destek almaya ihtiyaç duyduklarını ve başkaları tarafından değerlendirilecekleri durumlarda kendilerini kaygılı ve güvensiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu bireylerin genellikle kendilerini güçsüz ve etkisiz başkalarını ise güçlü olarak algıladıkları bir şemaya sahip oldukları ifade edilmiştir (Bornstein ve diğerleri, 1996). Bireyin yaşadığı ilişkide karşı tarafa aşırı derecede bağlanması ilişkinin kalitesini azaltırken kendisine dair görüşünü de olumsuz etkilediği ifade edilmektedir (Hirschfeld ve diğerleri, 1977). Bireyin başkasına karşı duyduğu bağımlılık ihtiyacı, problemlerle baş edilmesi mümkün olduğunda bile korunma ve destek alma ihtiyacını kapsadığı ifade edilmektedir (Bornstein, Riggs, Hill ve Calabrese, 1996).

2.1.2. Utandırılma korkusu

Üniversite yıllarında kişilerarası ilişkiler kurma bireylerin en önemli ihtiyaçlarından biri olduğu söylenebilir. Birey, başkalarıyla ilişki kurma ve bu ilişkileri sağlıklı bir şekilde devam ettirerek kendini bir topluluğa ait hissetmeyi ve mutlu olmayı hedeflediği ifade edilebilir. Kişiler arası etkileşimlerde oluşan engelleri ortadan kaldırmak için bireylerin başkaları ile iletişim kurabilmeleri ve bazı sosyal becerilere sahip olabilmeleri gerektiği

söylenbilir. Üniversite sürecinde utangaçlığın, öğrencilerin ortama ayak uydurabilmelerini olumsuz etkilediği görülmüştür (Asendorpf, 2000). Bu bağlamda, üniversite hayatına uyum sağlayabilmek için öğrencilerin öz yeterlik düzeylerinin yüksek olması, duygularını ve kendilerini kontrol edebilmeleri ve başkaları ile iletişim kurabilmeleri gerektiği ifade edilebilir. Bu gibi özelliklere sahip olan bireyler üniversite yaşamları boyunca sosyalleşmede sıkıntı yaşamazken (Henderson ve Zimbardo, 2001), utangaç olan bireylerde bu özelliklerin eksik olması onların bir takım sorunlar yaşamasına neden olabilir.

Üniversite öğrencilerinin sosyal çevrelerinin daha henüz tanınmayan bireylerden oluşması (Choe, 2018) ve öğrencilerin bazı fiziksel özelliklerinin bu çevre tarafından değerlendirilip eleştiriliyor olması öğrencilerde utangaçlık düzeyinin artmasına neden olduğu belirtilmektedir (Schlenker ve Leary, 1982; Akt. Asendorpf, 2000). Bireylerin utangaçlık düzeylerinde, sosyal çevrenin ve aile etkisinin de rol oynadığı görülmektedir. Aile desteği görmüş olan ve arkadaşlık ilişkileri kuvvetli olan bireylerin depresyon ve utangaçlık düzeylerinin düşük olduğu saptanırken, aile desteğinden mahrum kalan ve başkaları ile sosyalleşme düzeyleri düşük olan bireylerin utangaçlık düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir (Mounts ve diğerleri, 2006).

Sosyal açıdan kendilerini yetersiz hisseden bireyler, başkalarına uygunsuz bir şekilde tepki verme eğiliminde oldukları, etkisiz bir şekilde iletişim kurdukları ve konuşmaların sona erdirilmesinde zorluk çektikleri görülmektedir (Choe, 2018; Leary ve Kowalski, 1997). Utangaçlık kavramının üniversite öğrencilerinin diğer bireylerle ilişki kurmalarını olumsuz etkileyen bir psiko-sosyal faktör olduğu söylenebilir. Zimbardo (1977) utangaçlığı bireyin kaygı ve sıkıntı yaşamasına neden olarak sosyal ortamlardan uzaklaşmasına yol açtığını ve kişilerarası etkileşimi olumsuz etkileyen faktörlerden biri olduğunu belirtmiştir. Baumeister ve Leary (1995), başkaları ile olumlu şekilde ilişki kurmanın ve bu ilişkileri sürdürme ihtiyacının bireyin temel motivasyon kaynaklarından biri olduğunu belirtmişlerdir. Kişilerarası ilişki gerektiren bütün durumlardan rahatsızlık duymak bireyin utangaçlık yaşadığına işaret ettiği belirtilmektedir (Antony ve Swinson, 2000). Carducci ve Zimbardo (1995)'ya göre utangaçlık düzeyleri yüksek olan bireyler başkalarının kendileri hakkında ne düşündüklerini fazlaca önemseyerek onların üzerinde bırakacakları etkinin olumlu olması için ciddi bir çaba sarfetmektedirler. Bu bireylerin, sosyal ortamlara katılmakta güçlük çektikleri için az arkadaşları bulunmaktadır (Gard, 2000) ve genelde akıcı konuşma

ve liderlik özelliklerine sahip olmayan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Henderson ve Zimbardo, 1998).

Utangaçlığın genel olarak olumsuz bir özellik olarak tanımlandığı görülmektedir (Asendorpf, 2000; Mounts ve diğerleri, 2006; Schlenker ve Leary, 1982; Zimbardo, 1977) her ne kadar Zimbardo utangaçlığın olumsuz yönlerinden bahsetmiş olsa da, ona göre utangaçlığın bireylere kattığı bazı olumlu yanları da mevcuttur. Bireylerin utangaç olmaları onların arkadaş ilişkilerinde daha seçici davranmalarını sağladığı görülmektedir (Zimbardo, 1977). Utangaç bireylerin olumsuzluklardan uzak durmak için kendi haklarını göz ardı ederek başkalarının düşüncelerini onayladıkları ve istemedikleri şeyleri kabul ettikleri saptanmıştır (Zimbardo, 1977).

Utangaç bireylerin olumlu sayılabilecek bir diğer özellikleri de, sosyal becerilerini artırarak, kişilerarası ilişkilerini geliştirmek için çaba sarf etmeleridir. Bazı utangaç bireylerin kendi davranışlarından dolayı rahatsızlık duydukları ve bu durumu değiştirmek için uğraş verdikleri saptanmıştır (Jones, Cheek ve Briggs, 1986). Utangaçlık kavramı, bireyin sadece kendi *davranışlarından* dolayı utanacağı anlamına gelmemektedir, birey çoğu zaman başkaları tarafından utandırılma kaygısı da yaşayabilmektedir. Başkalarının davranışlarından dolayı utanç deneyimiyle ilgili Miller (1987), başka bir bireyin davranışını gözlemlemenin utanç verici olabileceğini varsaymıştır, çünkü bireyin davranışları kendiliğinden yansıyor veya empati kurarak utanç duyduğu için utanıyor olabildiğini öne sürmüştür. Utangaçlık ile ilgili bu açıklamaların yanı sıra, utangaçlık kavramının ilgili alanyazında çeşitli kuramlarla açıklanmaya çalışıldığı da görülmektedir.

Psikanalitik kuramında ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri olumsuz tutumların, utangaçlığın oluşmasına neden olduğu ifade edilmektedir. Bu bireylerin çocukluk dönemlerinden itibaren buldukları ortamda dikkat çekebilmeyi ve her zaman onaylanmayı hedefledikleri görülmektedir (Akdoğan, 2007). Aileleri tarafından bu ilgiyi göremezlerse ve onaylanmazlarsa, utandırılmaktan kaçınıp bu şekilde utangaçlık yaşamayı tercih etmekte oldukları belirtilmektedir (Akdoğan, 2007). Beklenen ilgi alınmadığı sürece bireyler yetersizlik ve suçluluk hissiyatına kapılıp daha sonraki yaşantılarında da başkaları tarafından da aynı şekilde ilgi göremediklerinde o çevreden uzak kalınması gerektiğini düşünerek kaçınmayı tercih etmekte oldukları saptanmıştır (Terzi ve Çankaya, 2009). Diğer taraftan sosyal öğrenme kuramının da dolaylı yoldan utangaçlığa değindiğini farketmek mümkündür. Sosyal öğrenme kuramına göre, çocukluk döneminde yaşanan kaygının nedeninin genetik ya da biyolojik olmadığını, ailelerinde kaygılı veya utangaç

bireyler varsa model alma yöntemiyle öğrenilmesi mümkün olduğu görülmektedir (Bandura, 1997). Bireylerin utangaçlık düzeylerinin artış göstermesinin, sosyal öğrenme kuramına göre, çocukluk döneminden itibaren bulunulan sosyal çevre, kültür özellikleri ve ebeveyn tutumları etki ettiği görülmektedir (Bandura, 1997). Erken çocukluk dönemlerinden itibaren içinde bulunulan sosyal çevre, kültürel özellikler, ebeveyn tutumları kişilerin utangaçlıkla ilgili pek çok özellik kazanmasına sebep olduğu görülmektedir (Demirbaş ve Yağbasan, 2005).

2.1.3. Aidiyet duygusu

Aidiyet duygusu bir bireyin dünyaya gelmesiyle ve yaşamaya başlamasıyla birlikte hissedilmeye başlanan bir bağlanma duygusu olduğu söylenebilir. Bilindiği üzere bu duygunun, bireyin kendini güvende hissetmesini ve aynı zamanda kendini önemli ve değerli hissetmesini sağladığı söylenebilir. Hagerty, Lynch-Sauer, Patusky, Bouwsema ve Collier (1992)'e göre aidiyet duygusu, bireylerin kendilerini bir çevrenin parçası oldukları ve o çevreye dâhil olduklarını hissetmeleri anlamına gelmektedir.

Aidiyet duygusu birçok yönden ele alınmıştır. Bunlar psikolojik, sosyolojik ruhsal ve fiziksel açıları olup dört önemli başlık altında toplanmaktadır. Psikolojik açıdan ait olmak içsel ve duygusal bir his olarak tanımlanırken, sosyolojik açıdan ise bir topluluğa dâhil olma olarak tanımlandığı görülmektedir. Fiziksel anlamda ait olmak nesnelere veya kişilere sahip olmayı tanımlarken, ruhsal açıdan ise ait olmak metafiziksel anlamda var olmayı tanımladığı görülmektedir (Hagerty ve diğerleri, 1992). Bireylerin ait olma ihtiyaçları karşılanmadığı sürece nevrotik veya uyumsuz davranışlar sergilemeleri kaçınılmaz olduğu ve bu davranışlar neticesinde de kurdukları ilişkilerde ve o ilişkileri sürdürmekte sorun yaşadıkları belirtilmiştir (Baumeister ve Leary, 1995; Jones, 2003).

Maslow (1970) kendi çalışmaları sırasında yaptığı gözlemlerine dayanarak insanların davranışlarına etki eden bazı ihtiyaçları olduğunu saptamıştır (Akt. McLeod, 2007). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramı ihtiyaçlar ve motivasyon anlamında tanınmış en önemli kuramlardan biri olduğu belirtilmektedir (McLeod, 2007). Bu kurama göre insanoğlunun doğasında onun davranışlarına yön veren bazı ihtiyaçları vardır, bu ihtiyaçlar hiyerarşik bir şekilde sıralanmaktadır ve bu ihtiyaçlar karşılanana kadar insanların davranışlarında yüksek düzeyde etkiye sahiptirler, bu ihtiyaçlar karşılandıktan sonra ise bireylerin davranışlarına hiçbir şekilde bir etki sağlamazlar (Maslow, 1970, akt. Huitt,

2004). Beş temel ihtiyaç arasında yer alan ait olma ihtiyacı, fizyolojik ihtiyaçlar karşılandığında belirlemektedir. Ait olma duygusu ancak bireyin diğerleriyle ilişki kurma isteği ortaya çıkınca hissedilen bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın, romantik partner arayışını yakın arkadaş arayışını hayat arkadaşını bulup evlenmeyi ve çocuk sahibi olup aile kurmayı kapsadığı görülmektedir (Poston, 2009).

Adler'e göre ise toplumsallık duygusu, bir sosyal bütünlüğün içinde yer alma hissini kapsamaktadır (Corsini ve Wedding, 2012). Aidiyet duygusu bireyin bütünü etkili bir parçası olduğunu hissetmesi için oldukça önemlidir. Adler aidiyet hissini bireyin ve genel olarak toplumun ruh sağlığını olumlu yönde etkilediğini ve bu ihtiyacı karşılanan bir bireyin kendini çok daha değerli ve önemli hissederek topluma en iyi şekilde katkı sağladığını savunmaktadır (Shifron, 2010). Adler'e göre bireyin ait olması gereken üç farklı grup vardır. Bunlar aile, arkadaşlık ve iş arkadaşlığı olarak sıralanmıştır ve bu gruplara ait olmanın önemi Adler'e göre oldukça fazladır (Bitter, 2007). Bireyde ait olma ihtiyacı karşılanmadığında psikolojik rahatsızlıkların ortaya çıktığı ve topluma katkı sağlamaktan çok davranışlarını, kendini korumaya yönelik şekillendirdiği görülmektedir (Ferguson, 2010). Her insan ait olma ihtiyacı duymaktadır fakat bu ihtiyacı gidermek herkeste aynı şekilde olmayabilir. Her bireyin ait olma ihtiyacını farklı şekilde karşıladığı söylenebilir. Bir gruba dâhil olmanın yolu ancak o grubun üyelerini memnun etmek olduğunu düşünen bazı bireylerin kendilerinden ödün vererek grup üyelerini memnun etmeye çalıştıkları görülmektedir (Shifron, 2010). Bu bireylerin ancak başkalarını memnun ederek kendilerini değerli hissettikleri söylenebilir.

William Gllaser de gerçeklik terapisinde ait olma ihtiyacına değinmektedir. Gllasere'e göre bireyler beş temel ihtiyaç ile dünyaya gelmektedirler. Bu beş temel ihtiyacın gücü bireylerde farklı kişilikler oluşmasını sağlamaktadır. Bu ihtiyaçlar, hayatta kalma ihtiyacı, ait olma ihtiyacı, güç/ başarı ihtiyacı, özgürlük/bağımsızlık ihtiyacı ve eğlence/zevk alma ihtiyacı olarak kategorize edilmiştir (Cameron, 2010; Cisse ve Casstevens, 2010; Corey, 2000; Maon ve Duba, 2009; Seligman, 2001). Bir diğer ifade ile ait olma ihtiyacının karşılanması bireyin kişiliğinin oluşmasını olumlu etkilediği söylenebilir.

Erich Fromm'a göre ise insan ruhunun çözümlenebilmesi içim varoluştan kaynaklanan ihtiyaçların belirlenmesi gerekmektedir. Fromm, bu gereksinimleri şu şekilde sınıflandırmıştır: İlişki gereksinimi, aşkınlık gereksinimi, kimlik gereksinimi, köklülük gereksinimi (Feist, 1990; Geçtan, 2002). Fromm'a göre, her birey kendi *ilişkisini* kendi kurmak zorundadır, *aşkınılık* dürtüsü ise insanın yaratıcı bir varlık olma ihtiyacından

kaynaklanmaktadır. *Köklülük* ihtiyacını ise Fromm bireyin dünyanın bir parçası olduğunu ve bir yere ait olduğunu hissetmek için duyduğu bir ihtiyaç olarak belirlemektedir. Diğer yandan Fromm'a göre bireyin *kişisel bir kimliğe* sahip olma ihtiyacı, diğer insanlardan farklı olduğunu kapsamaktadır ve kimlik duygusunun birisi olmaktan değil birisine ait olmaktan kaynaklanmaktadır (Feist, 1990; Geçtan, 2002).

2.1.4. Sosyal onay ihtiyacı

İnsan sosyal bir varlık olarak ele alınır ve diğerleriyle ilişki kurabilmesi için sosyal onaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Sosyal onay ihtiyacı başka insanların beklentilerinin önemsenmesi ve bu beklentilerin gerçekleştirilmesine yönelik çaba sarf edilmesini kapsadığı belirtilmektedir. Sosyal onay ihtiyacı duyan bir bireyin her koşulda başkalarının onayını beklediği ve onaylanmamaktan kaçındığı ifade edilmektedir (Leite ve Beretvas, 2005). Crowne ve Marlowe (1964)'a göre sosyal onay ihtiyacı ciddi ölçüde bireylerin kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir. Bir yandan bireylerin birbirleriyle yakın ilişki kurmasını sağlarken diğer taraftanda diğerlerinin düşüncelerini fazlaca önemseyerek kendi hayatlarına onların beklentilerine göre yön vermelerine sebebiyet vermektedir.

Sosyal onay ihtiyacı genelde bireyin bulunduğu topluma ve kültüre göre şekillendiği de söylenebilir. Türk Kültürü'nde toplulukçu eğilimlerin daha fazla ortaya çıktığı ve bu yüzden toplumun beklentileri ve baskısı bireyler için çoğu zaman ciddi önem sarf ettiği ifade edilmektedir (Dökmen, 2010). Türk toplumunda sıkça kullanılan ve bilindik bir soru olan "El âlem ne der?" sorusunun sosyal onay ihtiyacı ile bağlantılı olduğu ve bireyin davranış ve düşüncelerini etkilediği belirtilmektedir (Karaşar, 2014). Türk kültüründe bireylerin giyim tarzlarından, evlilik yaşantılarına, evlerini düzenleme biçiminden, misafir karşılamalarına, hatta ölüm sonrasında iyi anılma isteğinde bile sosyal onay ihtiyacının öneminin ortaya çıktığı görülmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Onay ihtiyacı bağımlı kişiliğin özelliği olarak görülmektedir (Tanhan ve Mukba, 2014), fakat alan yazı taraması yapıldığında bu ihtiyacın tam olarak kültürel değerlerden mi veya kişilik bozuklularından mı kaynaklandığını gösteren bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Sosyal onay ihtiyacı ile benzerlik gösteren bir kavram da sosyal beğenirlik kavramıdır. Sosyal beğenirlik ve sosyal onay ihtiyacıyla ilgili alan yazında ki benzerlik ve farklılıklara bakıldığında, şu bulgulara saptanmıştır: Sosyal beğenirlik eğilimini, kişilerarası ilişkilerde, bireylerin kendileriyle alakalı olumlu bir imaj yaratma (Johnson ve Fendrich, 2002), sosyal

inançlara göre davranışta bulunma ve başkalarının eleştirilerinden kaçınma (Hebert ve Bradley, 1997) olarak belirlenmiştir. Sosyal onay ihtiyacı başkaları tarafından övülme ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır ve sosyal onay ihtiyacı duyan bireylerin aynı zamanda sosyal beğenirliğe de önem verdikleri görülmektedir (Kell, 2009). Sosyal onay ihtiyaç düzeyleri yüksek olan bireylerin, başkalarının düşüncelerine ve fikirlerine daha fazla önem verdikleri ve davranışlarını da başkalarının onay vereceği şekilde biçimlendirdikleri görülmektedir (Crowl, 2001; Akt. Sosik ve Dinger, 2007). Bunun yanı sıra bu bireylerin kaygı düzeyleri de yüksek olduğu ve başkalarının kendileri hakkındaki düşüncelerini önemseyerek çok vakit harcadıkları belirtilmektedir (Grams ve Rogers, 1990). Sosyal onay kavramını bir ihtiyaç olarak ele alan Twenge ve Im' e (2007) göre sosyal onay ihtiyacı, başkalarının düşüncelerine uyma isteğinin de eşlik ettiği birkaygı hissidir. Öztürk (2007) ise onay ihtiyacının, başkaları tarafından takdir edilmeye ve olumlu geri dönüşler almayayönelik bir ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Bernstein (2011) insan davranışlarının çoğunun onay ihtiyacı ile motive olduğunu, McCollum da (2009) onay aramanın genel anlamda bir motivasyon olduğunu belirtmiştir. Crowne ve Marlowe (1964) onay motivasyonunun “Sosyal Öğrenme Kuramı” tarafından tanımlandığını belirtmişler ve onay motivasyonunun “güç ihtiyacıyla” ilişkilendirilebileceğini vurgulamışlardır. Onay motivasyonunun insanların davranışlarını belirlediği ve başkalarının onayını kazanma ve onaylanmamaktan kaçınma olarak tanımlandığı görülmüştür (Aronson, Wilson ve Akert, 2012; Moulton, Moulton ve Roach, 1998).

Sosyal onay ihtiyacı düşük düzeyde olan veya sosyal onay ihtiyacı duymayan bireylerin genelde kendilerini savunma eğiliminde oldukları, kendilerini çok fazla dışa vurmadıkları, saygınlık, tanınma ve olumlu değerlendirmelerden ziyade içsel değerlere daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Otorite olarak görülen kişilerin olumsuz tutumları karşısında sabit duruş sergiledikleri ve kendi kararlarını gerçekleştirmeye özen gösterdikleri belirtilmektedir (Crowne ve Marlowe, 1964). Sosyal onay ihtiyacı yüksek düzeyde olan bireylerin ise başkalarını üzmemekten veya incitmekten çok çekindikleri ve onları memnun etme çabasına girdikleri bilinmektedir (West, 2013). Bu bireylerin buldukları ortamda otorite kuramadıkları, olumlu izlenim bırakmaya çalıştıkları, başkalarına hayır diyemedikleri, başkaları tarafından sevmeye, kabul görülmeye ve onaylanmaya ihtiyaç duydukları görülmektedir (Sosik ve Dinger, 2007).

Bu bağlamda, sosyal onay ihtiyacı yüksek düzeyde olan bir bireyin sevilme ve aidiyet ihtiyacı duyduğu da söylenebilir. Daha önce de bahsedildiği gibi Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramında, ait olma/sevgi ihtiyacını açıklarken bireylerin şefkat dolu yakın ilişkilere olan ihtiyaçlarını vurgulamıştır (Akt. Huitt, 2004). Bu ihtiyaçlardan ait olma ve sevgi ihtiyacı ile saygı ihtiyacı sosyal onay ihtiyacıyla ilgili gözükmektedir. Bu duruma ilişkin olarak Crowne ve Marlowe (1964) sosyal onaya bağımlı olan kişilerin bazı ihtiyaçlarını vurgulamışlardır. Bunlar sosyal tanınma, sosyal statü, bağımlılık, sevmeye, şefkat ve koruma gibi ihtiyaçlardır. Maslow'un kuramında yer alan ait olma ve sevgi ihtiyaçları da sosyal onay yoluyla giderilebildiği söylenebilir.

Sosyal onay ihtiyacıyla ilişkili görülen bir diğer kavram da sosyal kaygı kavramıdır. Sosyal kaygılı bireyler başkalarının düşüncelerine önem veren bireyler oldukları için yüksek sosyal onay ihtiyacı duyan bireylerle benzer özellikler göstermeleri beklenmektedir. Antony ve Swinson (2000) sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin başkalarına karşı iyi bir izlenim oluşturma çabasına girdiklerini belirtmişlerdir. Başkalarının bu bireyler hakkındaki olumsuz değerlendirmeleri onların kaygı düzeyini arttırabilmektedir (Gächter ve Fehr, 1999). Bu bağlamda, sosyal kaygı düzeyi yüksek olan bireylerin, sosyal onay almaya çok daha fazla önem verdikleri görülmektedir (Leary ve Kowalski, 1995). Chiba, Iketani, Han ve Ono (2009)'ya göre sosyal onay ihtiyacı duyan bireyler, olumlu izlenim bırakma konusunda çaba sarfedip, sosyal kaygı yaşama eğilimlidirler.

2.2. İlgili araştırmalar

2.2.1. Kişiler arası bağımlılık ile ilgili araştırmalar

Kişiler arası bağımlılığın ortaya çıkmasına katkı sağlayan faktörlerden birinin araştırma sonuçlarına göre, ebeveyn-çocuk ilişkisi olduğu belirlenmiştir ve bağımlılığın gelişimindeki en önemli belirleyici olduğu saptanmıştır (Bornstein, 2005). Bornstein (2005) tarafından yapılan bu araştırma sonucuna göre, aşırı koruyucu ebeveynlerin, kişiler arası bağımlılığın gelişimi ile ilişkili olduğu görülmektedir. Koruyucu ebeveyn stiline, çocuğun kendisini güçsüz ve yetersiz, diğer insanları ise güçlü ve yetkin olarak algılamasına sebep olduğu da belirtilmiştir (Bornstein, 1993). Bu çerçevede kendini yetersiz olarak algılayan çocukların yetişkinlik döneminde de karar verme insiyatif alma

gibi alanlarda sıkıntı yaşadıkları ve bu nedenle diğerlerinin onayına daha yoğun bir şekilde ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Alan yazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha yüksek bağımlılık puanları elde ettiği ve bağımlılığın, tutarlı bir şekilde kadınlarda daha yaygın olduğu görülmüştür (Barak, 2018; Birtchnell ve Kennard, 1983; Bornstein,1995; Singh ve Ojha, 1987). Projektif ölçek araştırmalarında ise bu biçimde bir cinsiyet farklılığın bulunmadığı; aksine kadınlar ve erkeklerin benzer bağımlılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir (Bornstein, Leone ve Galley, 1988; Bornstein, 1992; O'Neill ve Bornstein, 1990). Bağımlılık noktasında cinsiyet açısından elde edilen farklılığa bakıldığında, bu farklılığın cinsiyete dayalı yüklenen rol ile bağlantılı olduğu saptanmıştır (Alonso-Arbiol ve diğerleri, 2002; Bornstein, Bowers ve Bonner, 1996).

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Hirschfeld ve diğerleri, 1977), uygulandığı araştırma sonuçlarına bakıldığında, kadınların Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanları, erkeklerin toplam puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı saptanmıştır (Bornstein, Manning, Krukonis, Rossner ve Masstrosimone, 1993; Brennan ve Shaver, 1998).Kişiler arası bağımlılığı inceleyen farklı çalışmalarda da, erken çocukluk döneminde kızlar ve erkeklerin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken (Akt. Barak, 2018) okul çağına geldiklerinde kızların, erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip oldukları saptanmıştır (Chadha, 1983). Steward'ın (1967) doğum sırası ve kişiler arası bağımlılık arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, en büyük çocuğun, ailenin en küçük çocuğuna göre daha bağımlı olduğu yönündeki bulgusu da Adler' in görüşlerini destekler niteliktedir (Akt. Gürsoy ve diğerleri, 2004). Bazı diğer araştırmacıların bulgularına göre, en büyük kardeşin diğer kardeşlere göre bağımlı davranışlar sergilemeye daha yatkın olduğu yönündedir ve Adler'in görüşlerini destekler niteliktedir (Gürsoy ve diğerleri, 2004). Öte yandan, diğer araştırmacılar, doğum sırasının bağımlılık eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığını göstermişlerdir (Farley, 1975; Gürsoy ve diğerleri, 2004).

Bağımlılığın psikolojik bozukluklarla ilişkisini inceleyen çok sayıda araştırma mevcuttur. Bağımlı kişilik özellikleri ile kaygı bozuklukları (Myers, Dilks ve Marceaux, 2007; Stewart, Knize ve Pihl, 1992), yeme bozuklukları (Pritchard ve Yalch, 2009), intihar eğilimi (Bornstein, 2000; Bornstein, 2012; Laget, Plancherel, Stéphan, Bolognini, Corcos, Jeammet ve Halfon, 2006) pozitif yönde ilişkili bulunmuştur.

Hirschfeld ve diğeri (1977) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda depresyon düzeyi ile bağımlılık düzeyini pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Gürsoy ve diğeri (2004), annesi çalışan ve çalışmayan çocukların bağımlılık eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları bir çalışmanın sonuçlarına göre annesi çalışmayan çocukların bağımlılık eğiliminin annesi çalışan çocuklara göre anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bağlamda, eğitim düzeyi yüksek anne ve babaların çocuklarının bağımlılık eğilimi diğer çocuklara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Avcı (2016) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre kişilerarası bağımlık puanlarının ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar tarafından tahmin edildiği ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlık puanlarını anlamlı bir şekilde yordadığı saptanmıştır. Barak (2018) tarafından yapılan bir araştırmanın sonucunda, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve kişiler arası bağımlılık düzeyi arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan cinsiyet açısından bakıldığında ise kadın öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

2.2.2. Utandırılma korkusu ile ilgili araştırmalar

Alan yazı incelemesi sonucunda, utangaçlık kavramı ile depresyon (Alfano, Joiner ve Perry, 1994; Bousquet ve Nelson, 2008; Schmidt ve Fox, 1995), yalnızlık (Lamm ve Stephan, 1987; Mounts ve diğeri, 2006), akademik başarı (Cabak, 2002; Yüksel, 2002; Gökçe, 2002) gibi üniversite öğrencileri ile yapılan ve sonuç olarak pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilen araştırmalara rastlanmaktadır. Diğer taraftan üniversite öğrencileri üzerinde utangaçlık değişkeni ile kişilerarası yetkinlik düzeyi arasında da negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu saptanmaktadır (Jackson, Fritch, Nagasaka ve Gunderson, 2002; Jackson, Towson ve Narduzzi, 1997). Yapılan bir çalışmada sosyal ihtiyaçların giderilmesini sağlayan ve utangaçlığın olumsuz etkilerini azaltan bazı becerilere sahip olan bireylerin kişiler arası yetkinliklerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Buhrmester, Furman, Wittenberg ve Reis, 1988).

Üniversite öğrencilerinin utangaçlık seviyelerini ve utangaçlığın derslere olan etkisini araştıran bir diğer çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre utangaçlık ve öğrencilerin derse katılmaları ve ders boyunca sergiledikleri performansları arasında olumsuz bir ilişki olduğu görülmüştür. Diğer bir ifade ile öğrencilerin utangaçlık seviyeleri arttıkça, derslere

katılımları ve ders performansları azalmaktadır (Crozier, 2004). Kahveci ve Aydınöz, (2015) tarafından yapılan bir araştırmaya göre utangaçlık düzeyleri yüksek olan üniversite öğrencilerinin akademik başarı düzeylerinde yüksek olduğu bulgusuna rastlanmıştır. Yüksek (2002) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmaya göre, özsaygı, algılanan akademik başarı durumu ve annenin eğitim düzeyinin; utangaçlığın önemli yordayıcıları olduğu görülmüştür.

Hamarta ve Demirbaş (2009), tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin utangaçlık ve benlik saygısı arasında negatif yönde anlamlı; utangaçlık ve fonksiyonel olmayan tutumların onaylanma alt boyutu ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Aynı zamanda benlik saygısı ile mükemmeliyetçi tutum ve onaylanma ihtiyacı arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanılmıştır. Bu çalışmada utangaçlığı hangi değişkenlerin yordadığına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde ise sadece onaylanma ihtiyacının utangaçlığı anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Antony ve Swinson (2000) tarafından yapılan bir araştırmaya göre utangaçlığın mükemmeliyetçilik ve içedönüklük gibi bazı kişilik özellikleri ile bağlantılı olduğu görülmüştür.

2.2.3. Aidiyet duygusu ile ilgili araştırmalar

Alan yazın incelendiğinde, bir çalışmada şizofreni teşhisi konmuş genç bir kadın olan Sylvia Frumpkin, deneyimlerinden birini paylaşarak şu soruyu sorduğunu belirtmiştir "Dünyada benim için bir yer yok mu?" (Sheehan, 1982). Psikiyatri hemşireleri, bu gibi benzer ifadeleri düzenli olarak psikotik, şizofren, kaygılı veya intihar girişimlerinde bulunan kişiler tarafından duyduklarını belirtmişlerdir: "Hiçbir şeyin parçası değilim, kimse için önemli olduğumu hissetmiyorum, herhangi bir yere ait değilim. Bu ifadeleri kullanan bireylerde genel olarak yalnızlık, yabancılaşma ve umut azalması da dâhil olmak üzere bir takım psikolojik durumlar gözlemlenmiştir. Daha yakından incelendiğinde bu tür ifadeler, aidiyet duygusunu öne sürmekte olduğu saptanmıştır (Hagerty ve diğerleri,1992).

Ait olma ihtiyacının araştırma sonuçlarına göre, bireyin hayatı boyunca önemli kişilerle ilişki kurmasını sağladığı (Ryan ve Deci, 2000) ve ilişkilerinde destek ile doyumu hissetmesini sağladığı (Ingledeu, Markland ve Sheppard, 2004) saptanmıştır. Bu bağlamda, aidiyet duygusunun psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu kavramlarıyla yakından ilgili olduğu söylenebilir. Aile bağları kuvvetli olan ve kendilerini bir gruba ait hisseden

bireylerin daha mutlu ve hayattan daha fazla doyum aldıkları da bilinmektedir, aynı zamanda günlük yaşamlarında stres ile başa çıkma yeteneklerinin de daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Baumeister ve Leary, 1995). Aidiyet duygusunun eksikliği de, depresyon, kaygı, yalnızlık hissi gibi birçok ciddi duygusal sorunlara yol açtığı yapılan araştırmalardasaptanmıştır (Goodenow ve Grady, 1993; Lee ve Robbins, 1998). Alpay, Sever ve Demirhan, (2012) tarafından üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir araştırmada, üniversiteye uyum sağlamış ve aidiyet düzeyi yüksek olan öğrencilerin, akademik olarak da daha başarılı oldukları saptanmıştır.

2.2.4. Sosyal onay ile ilgili araştırmalar

Sosyal onay ihtiyacı konusunda yurt dışında yapılan araştırmaların sayısının 1960'lı yıllarda artmaya başladığı (Fishman, 1965; Tulkin, Muller ve Conn, 1969; Strickland ve Crowne, 1963; Hetherington ve Wray, 1964), 1980'li yıllara kadar olan dönemde bu araştırmaların kısmen azalarak da olsa devam ettiği (Deutsch ve Lamberti,1986; Mitchell ve McAndrew, 1984) görülmektedir. 1990'lı yıllarda ise bu konunun ele alınmadığı, fakat 2000'li yıllardan itibaren sosyal onay ihtiyacının yeniden araştırmalara konu olduğu gözlenmektedir (Miotto ve Preti, 2008; Rudolph, Caldwell ve Conley, 2005; Sherry, 2002; Sosik ve Dinger, 2007; Twenge ve Campbell, 2008). Türkiye alan yazınında ise sosyal onay ihtiyacı ilk defa Karaşar (2014) tarafından doğrudan ele alındığı görülmektedir. Söz konusu araştırmalarda, sosyal onay ihtiyacının özellikle cinsiyet ve doğum sırası (Karaşar, 2014; MacDonald, 1971) gibi değişkenlerin yanı sıra, alkol ve madde kullanımı (Rudolph, Caldwell ve Conley, 2005), saldırganlık (Fishman, 1965) akademik performans düzeyi gibi (Calhoun ve Mikesell, 1972; Petzel, 1972) değişkenlerle de ilişkisinin incelendiği görülmüştür.

Masterson (1971) üniversite öğrencilerinde kızların erkeklere göre daha yüksek onay ihtiyacı duydukları saptanmıştır. Vicente, Lasanta ve Romo (1983) tarafından yapılan araştırma sonucunda ilk doğan kızların daha sonra doğan kızlara göre sosyal onay ihtiyacının yüksek olduğu bulunmuştur. Chiba, Iketani, Han ve Ono'ya (2009) göre sosyal onay ihtiyacı yüksek olan bireyler, olumlu izlenim bırakma eğiliminde olduklarından dolayı sosyal kaygı yaşama olasılıkları daha yüksektir. Antony ve Swinson (2000) da sosyal kaygısı yüksek olan bireylerin başkalarına karşı iyi bir izlenim oluşturmayla ilgili kendilerini yeterli göremediklerini belirtmişlerdir. Owen (1987) sosyal kaygı yaşayan

bireylerin yalnızlık duymaları ve başkalarından kaçınmaları sebebiyle gerektiğinde onay görmedikleri ve sosyal ortamlarda geri planda kaldıkları için onay ihtiyaçlarını gideremediklerini belirtmiştir. Ayrıca bu bireylerde sosyal değerlendirmelere olan duyarlılıkları yüzünden de bu onaylanmaktan kaçınma ve onay arama davranışları gözlenmektedir.

İmamoğlu ve Aydın (2008) tarafından yapılan çalışma sonucuna göre sosyal onay ihtiyacına ilişkin bağımlılık arttıkça kişilerarası ilişki, bireylerin bilişsel, duygusal ve davranışsal iletişim becerilerinin azaldığı saptanmıştır. Sosyal onay ihtiyacına ilişkin bağımlılık arttığında sosyal kaçınma davranışı sergileme, eleştirilme kaygısı ve bireysel olarak kendini değersiz hissetme duygusunun da arttığı gözlemlenmiştir. Karaşar (2014) tarafından yapılan bir araştırmada sosyal kaygının, toplulukçu benlik kurgusunun ve kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin sosyal onay ihtiyacını yordadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulguların yanı sıra, sosyal onay ihtiyacının cinsiyete ve doğum sırasına göre anlamlı bir fark göstermediği saptanmıştır. Yahşi (2018) tarafından yapılan bir araştırmada lis eöğrencilerinin kaygı düzeyleri başkalarının yargılarına duyarlılık ile ilişkili çıkmazken, sosyal geri çekilme ve olumlu izlenim bırakma düzeyleri ile doğrusal ilişkili olduğu saptanmıştır. Bir diğer ifade ile öğrencilerin kaygı düzeyleri artarken başkalarına olumlu izlenim bırakma eğilimi de artış göstermektedir.

Aydoğmuş ve Demir, (2017) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada, sosyal onay ihtiyacı ile problemlili internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu iki kavram arasındaki ilişkinin incelenmesi, problemlili internet kullanımının önemli bileşenlerinden birisinin sosyalleşme arayışı olması nedeni olduğu belirtilmiştir. Araştırma sonucuna göre sosyal onay ihtiyacı ve problemlili internet kullanımı arasındaki anlamlı ilişki, birçok internet kullanıcısının, sosyal onay alma boyutunun internet aracılığıyla karşılamaya çalıştıklarını destekler niteliktedir. Turan (2018) tarafından yapılan bir araştırmanın sonucuna göre sosyal onay ihtiyacı ile istismar, kontrol alt boyutları ve de toplam puan arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna rastlanmıştır.

2.3. Alan yazın tarama sonucu

Alan yazın tarama sonucunda, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık kavramının kaygı bozukluğu, depresyon, intihar eğilimi, stres, aşırı doyum arama, sosyal fobi, kişiler

arası ilişkilerde sıkıntı yaşama, onay arama, cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, algılanan gelir düzeyi gibi değişkenler açısından incelendiği saptanmıştır. Kişiler arası bağımlılık kavramı yeni bir kavram olmamasına rağmen üniversite öğrencileri üzerinde az sayıda araştırmalara konu olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda bu kavramın ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkı sağlayan faktörlerden birinin ebeveyn-çocuk ilişkisi olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu ebeveyn stiline, çocuğun kendisini güçsüz ve yetersiz olarak algılamasına sebep olduğu ve bu durumun ileriki yaşantısında da karar verme sorumluluk almagibi alanlarda zorluk çekmesine neden olduğu saptanmıştır. Kişiler arası bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Utandırılma korkusu ile ilgili alan yazın incelendiğinde; bu kavramın psikanalitik kuramı ve sosyal öğrenme kuramı ile açıklanmaya çalışıldığı görülmüştür. Utangaçlık kavramının üniversite öğrencilerinin diğer bireylerle ilişki kurmalarını olumsuz etkileyen bir psiko-sosyal faktör olduğu görülmüştür. Aynı zamanda utangaçlık kavramı, yalnızlık, akademik başarı, gibi üniversite öğrencileri ile yapılan ve sonuç olarak pozitif yönde anlamlı ilişkiler elde edilen araştırmalara rastlanmıştır.

Aidiyet duygusu ile ilgili alan yazın incelendiğinde; bu kavramın, psikolojik iyi olma ve yaşam doyumu kavramlarıyla yakından ilgili olduğu görülmüştür. Ait olma düzeyleri yüksek olan bireylerin daha mutlu ve hayattan daha fazla doyum aldıkları, aynı zamanda günlük yaşamlarında stres ile başa çıkma yeteneklerinin de daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Aidiyet duygusunun eksikliği ise, depresyon, kaygı, yalnızlık hissi gibi birçok ciddi duygusal sorunlara yol açtığı görülmüştür. Aynı zamanda yapılan araştırmalarda aidiyet düzeyi yüksek olan bireylerin, akademik olarak da daha başarılı oldukları saptanmıştır.

Sosyal onay ile ilgili alan yazın incelendiğinde; bu kavramın özellikle cinsiyet ve doğum sırası gibi değişkenlerin yanı sıra, alkol ve madde kullanımı, saldırganlık, sosyal kaygı, akademik performans düzeyi gibi değişkenlerle de ilişkisini incelendiği görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacı konusunda yurt dışında yapılan araştırmaların sayısının 1960'lı yıllarda artmaya başladığı, 1980'li yıllara kadar olan dönemde bu araştırmaların kısmen azalarak da olsa devam ettiği, 1990'lı yıllarda ise bu konunun ele alınmadığı, fakat 2000'li yıllardan itibaren sosyal onay ihtiyacının yeniden araştırmalara konu olduğu görülmüştür.

Ülkemizde kişiler arası bağımlılığın çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelendiği araştırmalara (Arslan, 2017; Avcı, 2016; Barak, 2018; Gürsoy ve diğerleri, 2004; Ulusoy, 2010; Ulusoy ve Durmuş, 2011) rastlanırken, kişiler arası bağımlılık ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alan yazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılığın, utandırılma korkusunun, aidiyet duygusunun ve sosyal onay ihtiyacının ortak değişkenler (stres, depresyon, sosyal kaygı, intihar eğilimi) açısından ilişkisinin araştırıldığı görülmüştür. Bu bağlamda, bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin kişiler arası ilişkilerini olumsuz etkileyen faktörleri tespit ettiği ve aralarındaki ilişkinin düzeyini belirlediği için önem taşıdığı söylenebilir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın yöntemi

Bu araştırma ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Bir araştırmada iki değişken arasındaki ilişkinin derecesinin ölçülmesi istendiğinde ilişkisel tarama yönteminin kullanılabileceği belirtilmektedir. Bu araştırma modelinde araştırmacı değişkenleri ölçerek değişkenler arasında ilişkinin olup olmadığını saptamaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bu bağlamda, bu araştırmada üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi utandırılma korkusu, aidiyet duygusu, sosyal onay ihtiyacı ve bazı değişkenler (cinsiyet, kardeş sayısı ve algılanan gelir düzeyi) açısından incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın çalışma grubu

Bu araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesinde öğrenim gören 353 üniversite öğrencisi oluşturmaktadırlar. Örnekleme yer alan katılımcıların 230'u (%65.1) kadın, 123'ü (%34.9) erkek öğrenciden oluşmaktadır. Algılanan gelir düzeyine göre örnekleme yer alan katılımcıların 39'u (%11.05) yetersiz, 248'i (%70.25) orta düzeyde, 66'sı (%18.7) iyi düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir.

3.3. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır ve örneklem grubunda yer alan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerini, kardeş sayılarını ve algılanan gelir düzeylerini belirlemeye yönelik sorular bulunmaktadır (EK-1).

3.3.2. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (KBÖ)

Bu ölçeğin orijinal formu, Hirschfeld, Klerman, Gough, Barrett ve Korchin (1977) tarafından bireylerin kişiler arası bağımlılık düzeylerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir ve Ulusoy (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin orijinal formu toplam 48 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Duygusal güven alt boyutu 18 maddeden, sosyal öz güven eksikliği 16 maddeden ve otonomi alt boyutu 14 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmada kullanılan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği nin 6-maddelik formu McClintock ve diğerleri (2015) tarafından geliştirmiştir ve Akın, Raba, Rada, Yılmaz, Demirbacak (2016) tarafından Türkçeye uyarlayanmıştır. Duygusal bağımlılık ve işlevsel bağımlılık alt boyutlarından oluşan kısa formda her alt boyutta 3 madde olmak üzere toplamda 6 madde bulunmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ('1' Bana Hiç Uygun Değil - '5' Bana Tamamen Uygun). Ölçek hem alt boyutlara göre hem de toplam puan vermektedir. Ters puanlanan madde bulunmayan ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde kişiler arası bağımlılığı göstermektedir. Açıklayıcı faktör analizinde toplam varyansın % 46.25'ini açıklayan ve faktör yükleri .76 ile .88 arasında sıralanan iki boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Uyum geçerliği çalışmasında kişiler arası bağımlılık toplam puanı ile sosyal fobi ($r = .57$), ($r = .57$), depresyon ($r = .40$), aşırı doyum arama ($r = .45$) ve kişiler arası ilişkilerde sıkıntı yaşama ($r = .52$) arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur (Akın ve diğerleri, 2016) (EK-2).

3.3.3. Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği (BUKÖ)

Gee, Antony ve Koerner (2011) tarafından bireylerin başkaları tarafından utandırılma ya da aşağılanma korkusunu incelemek amacıyla geliştirilen orijinal ölçek formu; tek boyuttan ve 10 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek Akın, Raba, Rada ve Yılmaz (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, 5'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ('1' Bana Hiç Uygun Değil - '5' Bana Tamamen Uygun). Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayıları .58 ile .79 arasında sıralanmaktadır. Uyum geçerliği çalışmasında başkaları tarafından utandırılma korkusu ile sosyal etkileşim kaygısı arasında ($r = .59$), sosyal fobi ($r = .66$), olumsuz değerlendirilme korkusu ($r = .67$) ve anksiyete duyarlılığı ($r = .59$) arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur (Akın ve diğerleri, 2016) (EK-3).

3.3.4. Genel Aidiyet Ölçeği (GAÖ)

Malone, Pillow ve Osman, (2012) tarafından bireylerin genel aidiyet duygusunu incelemek amacıyla geliştirilen orijinal ölçek formu; kabul edilme ve rededilme olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçek Akın, Raba, Rada, Yılmaz ve Rada (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Her alt boyutta 6 maddenin bulunduğu orijinal form 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 7'li Likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir ('1' Hiç Katılmıyorum - '7' Tamamen Katılıyorum). Açımlayıcı faktör analizinde toplam varyansın %68'ini açıklayan ve faktör yükleri .65 ile .82 arasında sıralanan iki boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Ölçekten toplam puan elde etmek için reddedilme alt boyutuna ait maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı.95 olarak bulunmuştur. Uyum geçerliği çalışmasında aidiyet ile duygusal denge ($r = .41$), dışa dönüklük ($r = .50$), deneyime açıklık ($r = .30$) arasında pozitif, nörotisizm ($r = -.51$) arasında negatif ilişkiler bulunmuştur (Akın ve diğerleri, 2016) (EK-4).

3.3.5. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği (SOİÖ)

Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği bireylerin sosyal onay ihtiyacını ölçmek amacıyla Karaşar (2014) tarafından geliştirilmiş özgün bir ölçektir. Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği 5'li Likert tipine sahip bir ölçektir. Toplam 25 maddeden oluşan ölçek, 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek maddeleri "5-Tamamen Katılıyorum" ve "1-Kesinlikle Katılmıyorum" arasında puanlanmaktadır. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi için Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan uygulama sonucunda uyum iyiliği değerleri $\chi^2/sd= 2.11$, RMSEA= .06, NNFI= .94, CFI= .95, RMR= .06, NFI= .90, IFI= .95 olarak bulunmuştur (Karaşar, 2014). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği'nin güvenirliğinde Cronbach Alfa katsayısı ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır. Ölçeğin üç alt boyutuna ve geneline yönelik Cronbach alfa katsayısının yüksek olduğu bulunmuştur. Ölçeği oluşturan üç alt boyutun iç tutarlılık katsayısı başkalarının yargılarına duyarlılık için .83, sosyal geri çekilme için .80, olumlu izlenim bırakma için .80 bulunmuştur. Ölçeğin genelinin iç tutarlılık katsayısı .90'dır. Test-tekrar test yöntemi, 2 hafta arayla gerçekleştirilmiş ve iki uygulama arasında .90 düzeyinde yüksek bir korelasyon bulunmuştur (Karaşar ve Ögülmüş, 2016) (EK-5).

3.4. Verilerin analizi

Araştırmanın hipotezleri doğrultusunda veriler korelasyon, regresyon analizi, t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın bu doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı ise regresyon analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, demografik değişkenlere göre bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığı da t-testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Kategori düzeyi iki olan bağımsız değişkenler açısından bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analizde ilişkisiz örneklem t-testi kullanılmıştır. Kategori düzeyi ikiden fazla olan bağımsız değişkenler açısından bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizinden faydalanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölüm araştırmanın hipotezlerine yönelik yapılan analizler sonucunda elde edilen bulguları içermektedir. Bu bağlamda, araştırmada üniversitede öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 1 de sunulmuştur. Ayrıca, üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay ihtiyacı tarafından anlamlı düzeyde yordanıp yordanmadığını belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Ayrıca, demografik değişkenlere göre bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığı da t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Tukey testi ile incelenmiştir. Kategori düzeyi iki olan bağımsız değişkenler açısından bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan analizde ilişkisiz örneklem t-testi kullanılmıştır. Kategori düzeyi iki olan bağımsız değişkenler açısından bağımlı değişkenin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizinden faydalanılmıştır. Varyansların homojen olup olmadığı ise Levene istatistiği ile belirlenmiştir.

Verilerin regresyon analizi için uygun olup olmadığı Mahalanobis uzaklık değerleri, basıklık, çarpıklık değerleri ile normal dağılım grafiği incelenerek belirlenmiştir. Araştırma grubundan elde edilen verilerin istatistiksel analizlerine başlamadan önce verilerin ön hazırlığının yapılması (basıklık ve çarpıklık katsayıları) ve analizlere uygun hale getirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Şimşek, 2007). Bu bağlamda, normal dağılım göstergeleri (Mahalanobis uzaklık değerleri, basıklık, çarpıklık ve normal dağılım grafiği) incelenmiş ve normal dağılımı zedeleyen 2 veri veri setinden silinerek veri setinin regresyon analizine uygunluğuna karar verilmiştir.

Araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyi İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4
Kişilerarası Bağımlılık	1			
Sosyal Onay İhtiyacı	.382**	1		
Utandırılma Korkusu	.450**	.581**	1	
Aidiyet Duygusu	-.239**	-.121*	-.183**	1
\bar{x}	14.1218	44.6827	15.1501	66.5184
SS	4.19001	15.60234	8.05962	11.25936

** . $p < 0.01$, * . $p < 0.05$

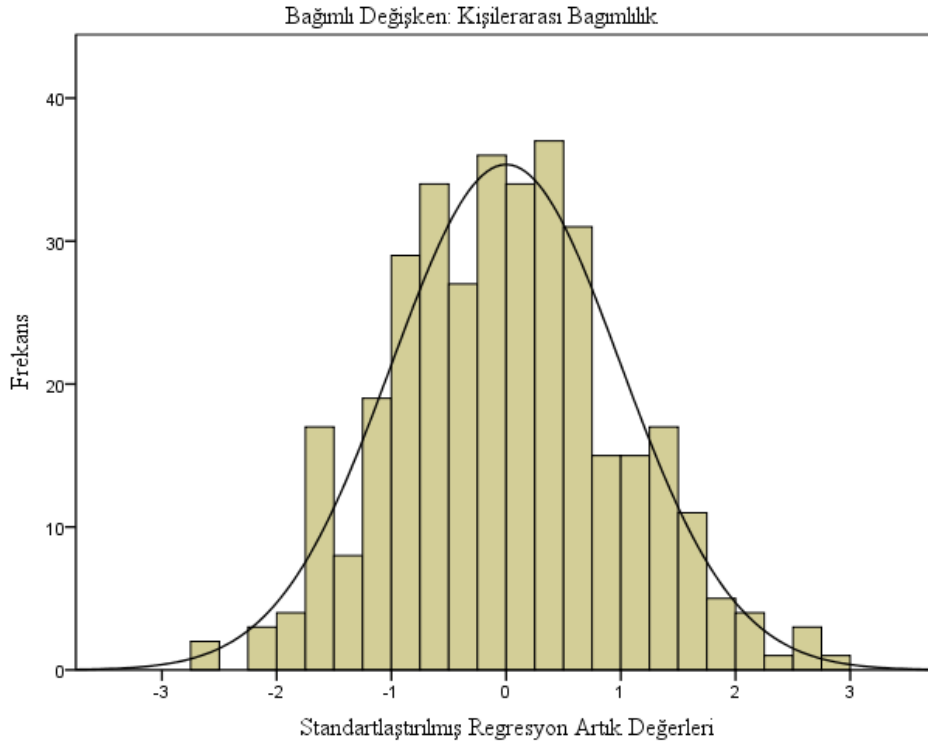
Tablo 1. incelendiğinde kişiler arası bağımlılık ile sosyal onay ihtiyacının ($r = .38$), utandırılma korkusu ($r = .45$) arasında orta düzeyde pozitif yönde aidiyet duygusu ($r = -.23$) arasında ise düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir İki değer arasındaki ilişkide, korelasyon katsayısının mutlak değer olarak .70 – 1.00 arasında olması yüksek düzeyde; .30 – .70 arasında olması orta düzeyde; .00 – .30 arasında olması ise düşük düzeyde bir ilişki olduğunun göstergesi olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2014).

Araştırmanın doğrultusunda öğrencilerin sosyal onay ihtiyacının aidiyet duygusunun ve utandırılma korkusunun kişiler arası bağımlılığı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı çoklu regresyon analizi ile incelenmiştir. Araştırma verileri regresyon analizine tabi tutulmadan önce veri seti regresyon analizi sayıtları açısından değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 2 ve Şekil 1’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyi İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacı Arasındaki Regresyon Analizi Sayıltılarına İlişkin Sonuçlar

Değişkenler	Çarpıklık	Basıklık	VIF	CI
Kişilerarası Bağımlılık	.336	-.453		1.00
Sosyal Onay İhtiyacı	.007	.057	1.509	4.655
Utandırılma Korkusu	.172	.359	1.539	8.279
Aidiyet Duygusu	-.795	.023	1.035	17.805

Şekil 1. Standartlaştırılmış regresyon artık değerleri normal dağılım grafiği

Verilerin regresyon analizi için uygun olup olmadığı Mahalanobis uzaklık değerleri, basıklık, çarpıklık değerleri ile normal dağılım grafiği incelenerek belirlenmeye

çalışılmıştır. Bu bağlamda, öncelikle Mahalanobis uzaklık değerleri saptanarak veri setinde çok değişkenli uç değerler olup olmadığını belirlenmeye çalışılmış ve bu değerler $p < .001$ anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiş ve veri setinde “normallik” ve “doğrusallık” sayıltısını zedeleyen veri olmadığı anlaşılmıştır. Daha sonra diğer normal dağılım göstergeleri (basıklık, çarpıklık ve normal dağılım grafiği) incelenerek veri setinin regresyon analizine uygunluğuna karar verilmiştir.

Tablo 3.

Kişiler Arası Bağımlılık Değişkeni İle Utandırılma Korkusu Aidiyet Duygusu Ve Sosyal Onay İhtiyacının Yordama Düzeyine İlişkin Sonuçları

Bağımlı değişken	Yordayıcı Değişken	B	SH	B	T	P	Korelasyon	
							Kısmi	Yarı Kısmi
	Sabit	13.419	1.378		9.740	.000		
Kişilerarası Bağımlılık	Sosyal Onay İhtiyacı	.048	.015	.178	3.131	.002	.165	.145
	Utandırılma Korkusu	.165	.030	.318	5.519	.000	.283	.256
	Aidiyet Duygusu	-.059	.018	-.159	-3.372	.001	-.178	-.156

$F(3,349) = 38.610, p < .0001$

$R = .499; R^2 = .249$

Tablo 3 incelendiğinde sosyal onay ihtiyacının ($\beta = .17$) utandırılma korkusunun ($\beta = .31$) ve aidiyet duygusunun ($\beta = -.15$), öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Tablo 3’te yer alan yordayıcı değişkenlerden kişiler arası bağımlılık değişkenini yordayan değişkenlere ait yarı kısmi korelasyon değerleri incelendiğinde, araştırmada sınanan regresyon modelinde kişilerarası

bağımlılığın %2.10'unu sosyal onay ihtiyacı, %6.55'ni utandırılma korkusu, %2.43'ünü aidiyet açıkladığı görülmektedir. Son olarak kişilerarası bağımlılığı yordayan değişkenlerin belirlenmeye çalışıldığı regresyon modelinde kişilerarası bağımlılığın %13.82'sinin sosyal onay ihtiyacı, utandırılma korkusu ve aidiyet değişkenlerinin çakışması sonucu açıklandığı sonucuna ulaşılmaktadır. Elde edilen bu bulgu doğrultusunda sosyal onay ihtiyacı utandırılma korkusu ve aidiyet duygusunun yer aldığı regresyon modelinin öğrencilerin kişiler arası bağımlılığının %24'ünü yordadığı söylenebilir.

Araştırmada cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin önemli düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Cinsiyete Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin T Testi Sonucu

	Levene Testi		T-Testi					95% Güven Aralığı	
	F	P	t	Sd	P	Ortalama Fark	SE	Düşük	Yüksek
Kişilerarası Bağımlılık	.709	.400	.290	351	.772	.13604	.46955	-.78744	1.05953

Tablo 4 incelendiğinde kişiler arası bağımlılığının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Erkeklerin kişiler arası bağımlılığı ortalamalarının kadınlara oranla az farkla daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (erkek \bar{x} = 14.03, SS = 4.21; kadın \bar{x} = 14.17, SS = 4.18).

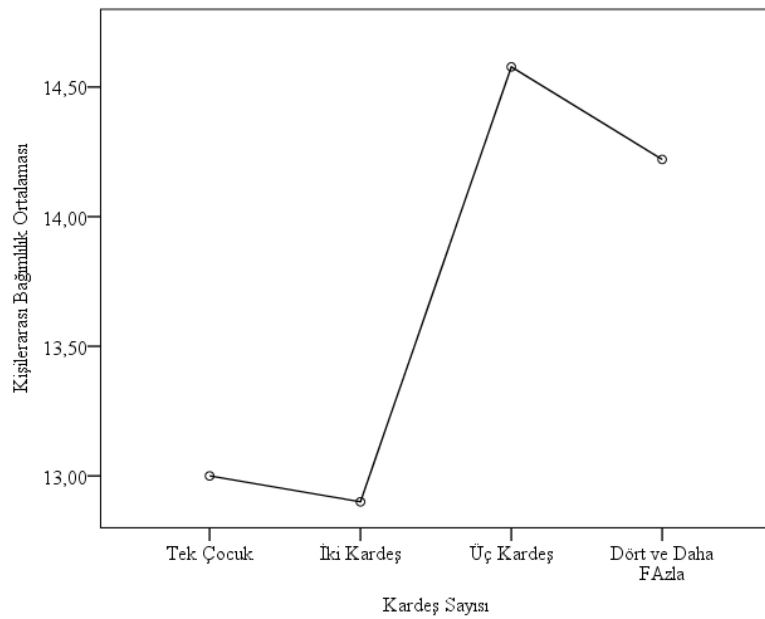
Araştırmada üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre kişilerarası bağımlılık düzeyleri önemli düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu kapsamda öncelikle kardeş sayısı açısından kişilerarası bağımlılık düzeyi betimsel açıdan incelenmiş ve varyanslarının homojen olup olmadığı da Levene testi ile

belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan Levene testi sonucu varyansların homojen olduğu görülmüştür [$F(3, 349) = 1.667, p = .174$]. Betimsel istatistik sonucu Tablo 5 ve Şekil 2’de sunulmuştur.

Tablo 5.

Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçlar

Kişilerarası Bağımlılık	N	\bar{x}	SS	95% Güven Aralığı		En Düşük Puan	En Yüksek Puan
				Alt Sınır	Alt Sınır		
Tek Çocuk	14	13.00	3.06	11.2312	14.7688	6.00	18.00
İki Kardeş	50	12.90	3.37	11.9422	13.8578	6.00	18.00
Üç Kardeş	135	14.57	4.25	13.8548	15.3007	6.00	30.00
Dört ve Daha Fazla	154	14.22	4.40	13.5203	14.9213	6.00	28.00
Toplam	353	14.12	4.19	13.6832	14.5604	6.00	30.00

Şekil 2. Üniversite öğrencilerinin kardeş sayısına göre kişilerarası bağımlılık düzeyleri

Tablo 5 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeylerine ait ortalama puanlar arasında farklılığın olduğu görülmektedir (tek çocuk $\bar{x}= 13.00$, iki kardeş $\bar{x}= 12.90$, üç kardeş $\bar{x}= 14.57$, dört ve daha fazla $\bar{x}= 14.22$). Bu puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel açıdan önemli düzeyde olup olmadığını saptamak amacıyla tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Kardeş Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

Levene testi	<i>P</i>	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	<i>F</i>	<i>P</i>
		Gruplar arası	121.835	3	40.612		
1.667	.174	Grup içi	6057.927	349	17.358	2.340	.073
		Toplam	6179.762	352			

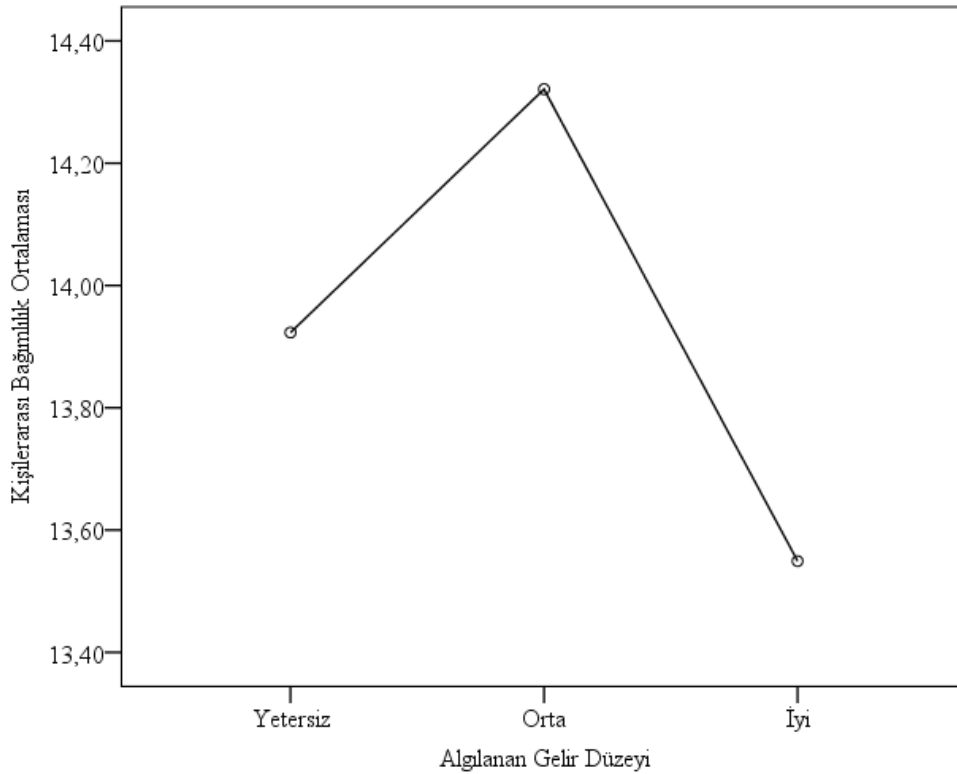
Tablo 6 incelendiğinde, Levene testi sonucu da dikkate alınarak yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeylerinin kardeş sayısına göre önemli düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur [$F(3, 349) = 2.340, p = .073$].

Araştırmada üniversite öğrencilerinin algılanan gelir düzeyine göre kişilerarası bağımlılık düzeylerinin önemli düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı belirlemek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bu kapsamda öncelikle algılanan gelir düzeyi açısından kişilerarası bağımlılık düzeyi betimsel açıdan incelenmiş ve varyanslarının homojen olup olmadığı da Levene testi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan Levene testi sonucu varyansların homojen olduğu görülmüştür [$F(2, 350)=.094, p= .910$]. Betimsel istatistik sonucu Tablo 7 ve Şekil 3’te sunulmuştur.

Tablo 7.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Algılanan Gelir Düzeyine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Kişilerarası Bağımlılık	N	\bar{x}	SS	95% Güven Aralığı		En Düşük Puan	En Yüksek Puan
				Alt Sınır	Alt Sınır		
Yetersiz	39	13.92	3.80	12.6912	15.1549	6.00	22.00
Orta	243	14.32	4.216	13.7881	14.8538	6.00	30.00
İyi	71	13.55	4.299	12.5318	14.5668	6.00	28.00
Toplam	353	14.12	4.190	13.6832	14.5604	6.00	30.00

Şekil 3. Üniversite öğrencilerinin algılanan gelir düzeyine göre kişilerarası bağımlılık düzeyleri

Tablo 7 ve Şekil 3 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeyi puan ortalamalarının algılanan gelir düzeyine göre farklılaştığı görülmektedir (yetersiz \bar{x} = 13.92, orta \bar{x} = 14.32, iyi \bar{x} = 13.55). Bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiş ve ulaşılan sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Kişiler Arası Bağımlılık Düzeyinin Algılanan Gelir Düzeyine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonucu

Levene testi	<i>P</i>	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	<i>F</i>	<i>P</i>
		Gruplar arası	34.452	2	17.226		
.094	.910	Grup içi	6145.310	350	17.558	.981	.376
		Toplam	6179.762	352			

Tek yönlü varyans analizinin sonucuna ilişkin olan tablolar (Tablo 7 ve Tablo 8) incelendiğinde, kişilerarası bağımlılık düzeyinin algılanan gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [$F(2, 350)=.981, p=.376$].

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve tartışma

Çalışmanın bu bölümünde, yapılan veri analizleri sonucunda ulaşılan bulgulara dayalı sonuçlar tartışılmış ve bazı öneriler sunulmuştur.

5.1.1. Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu aidiyet duygusu ve sosyal onay arasındaki ilişkilere yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu ve utandırılma korkusunun, öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Başka bir deyimle üniversite öğrencilerinin başkaları tarafından utandırılma korkuları arttıkça başkalarının varlığına duydukları ihtiyaçta artış göstermektedir.

Alan yazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılık düzeyi ile utandırılma korkusu arasındaki ilişkiyi üniversite öğrencilerinde doğrudan inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat, Myers, Dilks ve Marceaux (2007) tarafından utangaçlığın partner bağımlılığıyla olan ilişkisini araştırmaya yönelik yapılan bir çalışmada, utangaç bireylerin benlik saygılarını artırmak için önemli kişilere bağımlı olduklarını saptanmıştır. Aynı zamanda utangaçlık düzeyleri yüksek olan kadınların diğer kadınlara göre kişiler arası bağımlılık düzeyleri daha yüksek olduğu görülmüştür.

Rathus ve O'Leary (1997) tarafından bağımlılık ve duygusal bağımlılık düzeylerini tespit etmeye yönelik yapılan bir araştırma sonucunda ise utangaçlık sergileyen bireylerin utangaçlık sergilemeyen bireylere göre sosyal destek ve özgüveni artırmak için partnerlerine karşı bağımlı oldukları saptanmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen sonuçlar ile alan yazının tutarlı olduğu söylenebilir ve utangaç bireylerin utangaçlıklarıyla baş etmek için başkalarına karşı bağımlılık ihtiyacı duydukları düşünülebilir.

Alan yazın incelendiğinde utandırılma korkusunu sosyal kaygı üzerinden de incelemek mümkündür (Miller, 1987) aynı zamanda kişiler arası bağımlılık kavramının da sosyal kaygı ile yakından ilişkili olması (Bornstein ve diğerleri, 1993; Hirschfeld ve diğerleri, 1977; Pincus ve Wilson, 2001) bu iki kavram arasında bir ilişki olabileceği sonucuna varmamıza neden olabilir. Alan yazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılık kavramının bireyin gündelik yaşantısını olumsuz etkilediği ve beraberinde utangaçlık gibi çeşitli fobilere neden olduğu görülmüştür (Masling ve Schwartz, 1979). Dolayısıyla bu araştırmada utandırılma korkusunun kişiler arası bağımlılığı pozitif açıdan yordadığı sonucu bu nedenle ortaya çıkmış olabilir.

Kişiler arası bağımlılığın bireyde kaygıyı arttırırken diğer yandan depresyona girme riskini arttırdığı ve bu bozuklukların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı görülmüştür (McClintock ve diğerleri, 2015; Ulusoy, 2010). Böylece kişiler arası bağımlılık kavramının ve utandırılma kavramının depresyon ve kaygı ile aralarında beklenen yönde ilişkilerin bulunması, bu iki değişkenin arasında bir ilişki olduğunu düşündürebilir. Bu bağlamda alan yazının bu araştırmanın sonuçları ile de tutarlı olduğu ve üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi utandırılma korkusu arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmış olduğu söylenebilir. Üniversite öğrencilerinin fiziksel özelliklerinin yeni katıldıkları çevreleri tarafından değerlendirilip eleştiriliyor olması öğrencilerde utangaçlık düzeyinin artmasına neden olduğu bilinmektedir (Schlenker ve Leary, 1982; akt. Asendorpf, 2000). Dolayısıyla bu araştırmada üniversite öğrencileri üzerinden elde edilen bulguların da bu nedenle ortaya çıktığı söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyleri ile aidiyet duygusu arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ve aidiyet duygusunun, öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Başka bir deyimle aidiyet duygusu azaldıkça bireyin kişiler arası bağımlılık düzeyi artış göstermektedir.

Alan yazın incelendiğinde bu iki değişkeni doğrudan ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat tıpkı kişiler arası bağımlılık düzeyinin yüksek olması gibi, aidiyet duygusunun eksik olması bireylerde depresyon, kaygı, yalnızlık hissi gibi birçok ciddi duygusal sorunlara yol açtığı ve bu ihtiyaç karşılanmadığı sürece bireylerin kurdukları ilişkilerde ve o ilişkileri sürdürmekte sorun yaşadıkları saptanmıştır (Baumeister ve Leary, 1995). Bu bağlamda bu araştırmadaki bu iki değişkenin arasında elde edilen negatif yönde ki ilişkinin bu nedenle ortaya çıktığı düşünülebilir.

Baumeister ve Leary (1995) aidiyetin kişiler arası ilişkilerin oluşmasında ve devamında sürdürülmesinde, geliştirilmesinde etkin olan evrensel bir istek olduğunu ortaya koymuşlardır. Buna göre, aidiyet ihtiyacı evrensel, temel, güçlü bir ihtiyaçtır ve yüksek düzeyde psikolojik doygunluk sağlamaktadır. Araştırmalar tutarlı bir şekilde aidiyet duygusunun yeterli olmasının bireyin kendini bir topluluğa ait hissetmesinin; yüksek düzeyde benlik saygısı, uyum, öz düzenleme, yüksek akademik başarı, yüksek yaşam doyum düzeyi ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Baumeister ve Leary, 1995; Lee ve Robbins, 1998 akt. Duru, 2007). Diğer taraftan aidiyet duygusunun eksikliği birçok olumsuz sonuçları beraberinde getirdiği yapılan sosyo-psikolojik araştırmalarda da kanıtlanmıştır (Pickett, Gardner ve Knowles, 2004). Temel bir ihtiyaç olarak ele alınan aidiyetin eksikliği bireyde reddedilme duygularını artırarak, bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmekte, bireyin davranış ve uyum sorunları yaşamasına neden olabilmektedir (Baumeister ve Tice, 1990; Leary, 1990; Duru, 2007). Aidiyet ihtiyacının giderilmemesinden kaynaklanan kaygı (Baumeister ve Tice, 1990; Leary, 1990), yalnızlık (Peplau ve Perlman, 1982), stres (Baumeister ve Leary, 1995), depresyon (Prooijen ve Keen, 2004; Synder, 1994) gibi ruhsal ve fiziksel hastalıklara ve hatta intiharlara (Osterman, 2000) yol açabildiği saptanmıştır. Bu bağlamda aidiyet duygusunun eksikliği kişiler arası bağımlılığı tetikleyebilir ve bu araştırmada elde edilen aidiyet duygusunun kişiler arası bağımlılığı yordadığı sonucu bu nedenle ortaya çıkmış olabilir.

Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin genel aidiyet duygularının eksikliği onların kişiler arası bağımlılık düzeylerini arttırdığı söylenebilir. Birey kendini bir topluluğa ait hissetmediği sürece ve bu ihtiyacını gideremediği sürece başkalarına bağımlı olma eğilimi artmakta olduğu düşünülebilir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre aidiyet eksikliğinin getirdiği olumsuz sonuçlar (kaygı, depresyon, intihar düşüncesi, stres vb.) kişiler arası bağımlılığın doğurduğu olumsuz sonuçlar ile örtüştüğü görülmektedir. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile aidiyet duygusu arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişki çıkmış olduğu söylenebilir.

Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyleri ile sosyal onay ihtiyacının arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu ve sosyal onay ihtiyacının öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Diğer bir deyim ile üniversite öğrencilerinin sosyal onay düzeyleri arttıkça kişiler arası bağımlılık düzeylerinde de artış olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazın incelendiğinde bu iki değişken arasında ki ilişkiyi doğrudan inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır

fakat onay arama ihtiyacını bağımlılığın motivasyonel bileşeni olarak tanımlandığı görülmüştür (Bornstein, 2005).

Kişilerarası bağımlılık ile ilgili bazı tanımlara bakıldığında başkalarından onay ve destek almak için duyulan ihtiyaç kendine dair algısının olumsuz, başkalarına dair algısının ise olumlu yönde olması, kendini güçsüz olarak nitelendirirken başkalarını güçlü olarak algılaması olarak değerlendirildiği görülmüştür (Bornstein, 2005). Bağımlılık ilgi, onay ve yardım arayışı davranışlarını içermektedir (Ainsworth, 1972). Diğerleri tarafından onaylanma ve desteklenme ya da yardım alma ihtiyaçları karşılanmadığında bağımlı birey reddedildiğini düşünebilir ve bundan dolayı depresyona girme riski de artabilir. Kişiler arası bağımlılığın bireyin bulunduğu çevreden onay ve ilgi arama anlamına gelmekte olduğu bilinmektedir (Maccoboy ve Masters, 1970; Thompson ve Zuroff, 1999).

Zuckerman, Levitt ve Lubin (1961) uyumlu kişiliğin özelliklerini kullanarak bağımlılığı tanımlama amaçlı yaptıkları bir çalışmanın sonuçlarına göre bağımlılığı başkalarından onay bekleme, başkalarıyla uyumlu olma adına, onlara bağlı olma, kendini aşağılama ve suçlama eğilimi olarak tanımlamışlardır (Akt. Bartel, 1995). Bu bağlamda üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının onların kişiler arası bağımlılık düzeylerini arttırdığı söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen sosyal onay ihtiyacının kişiler arası bağımlılığı yordadığı sonucu bu nedenle ortaya çıkmış olabilir. Birey onay ihtiyacına kapıldığı sürece başkalarına bağımlı olma eğilimi arttığı söylenebilir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre sosyal onay ihtiyacını ve kişiler arası bağımlılık kavramını etkileyen bazı değişkenler olduğu fark edilmiştir (kaygı, depresyon, stres vb.). Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile sosyal onay ihtiyacı arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki çıkmış olduğu söylenebilir.

5.1.2. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından cinsiyete yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bu araştırmada cinsiyete göre üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin önemli düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı t testi ile belirlenmeye çalışılmıştır ve kişiler arası bağımlılığının cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde kişiler arası bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha yüksek bağımlılık puanları elde ettiği ve bağımlılığın, tutarlı bir şekilde kadınlarda daha yaygın olduğu

görülmüştür (Bornstein, 1995; Birtchnell ve Kennard, 1983; Bornstein ve diğerleri, 1993; Singh ve Ojha, 1987). Projektif ölçek araştırmalarında ise bu biçimde bir cinsiyet farklılığın bulunmadığı; aksine kadınların ve erkeklerin benzer bağımlılık düzeylerine sahip olduğu görülmektedir (Bornstein, Leone ve Galley, 1988; Bornstein, 1992; O'Neill ve Bornstein, 1990).

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Hirschfeld ve diğerleri, 1977), 102 Psikoloji öğrencisine uygulandığı bir çalışmada bağımlılığın cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır ve bunun sonucunda kadınların kişiler arası bağımlılık ölçeği toplam puanları, erkeklerin toplam puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek çıktığı saptanmıştır (Bornstein, Manning, Krukonis, Rossner ve Mastrosimone, 1993).

Kişiler arası bağımlılığı inceleyen farklı çalışmalarda da, erken çocukluk döneminde kızlar ve erkeklerin bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulmazken (Akt. Barak, 2018); okul çağına geldiklerinde kızların, erkeklerden anlamlı düzeyde daha yüksek bağımlılık düzeyine sahip olduklarını saptanmıştır (Chadha, 1983). Bu araştırma sonuçlarına dayanarak kadınlar ve erkekler arasındaki kişiler arası bağımlılık düzeylerindeki farkın, yaşla birlikte arttığı söylenebilir.

Bağımlılık noktasında kızlar ve erkekler arasındaki farklılığa bakıldığında bu farklılığın cinsiyetten çok cinsiyete dayalı yüklenen rol ile bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Örn. Alonso-Arbiol ve diğerleri, 2002; Bornstein, Bowers ve Bonner, 1996). Bağımlı davranışın geleneksel kadın cinsiyet rolü ile uyumlu olduğu düşünöldüğünde, bu davranışın hoş karşılandığı ve yadırganmadığı bilinmektedir. Tam tersine kadın bu bağımlı davranış rolünün dışına çıkıp boyun eğme eğiliminde olmadığında toplum tarafından olumsuz değerlendirildiği söylenebilir. Alan yazın taraması sonucunda araştırmaların cinsiyet açısından kızların erkeklere göre daha bağımlı olduklarına dair bir sonucu çıkartmış olmaları toplumda bağımlılığa yüklenen anlam ile ilişkili olduğu söylenebilir. Aynı zamanda erkeklerinde içlerinde var olan bağımlılık düzeylerinin gizleme eğiliminde olabileceği düşünölebilir. Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin cinsiyet açısında farklılaşabildiği söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırmada elde edilen kadınların bağımlılık düzeylerinin erkeklerden yüksek olması sonucu bu nedenle ortaya çıkmış olabilir. Bu araştırmanın sonuçları her ne kadar çok belirgin bir farkı ortaya koymasa da, alan yazın incelendiğinde mevcut araştırma ile tutarlı sonuçlara rastlandığı görölmüştür.

5.1.3. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından kardeş sayılarına yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bu araştırmada kardeş sayılarına göre üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin önemli düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı tek yönlü varyans analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Üniversite öğrencilerinin kişilerarası bağımlılık düzeylerinin kardeş sayısına göre önemli düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Alan yazın incelendiğinde katılımcıların doğum sırasının kişiler arası bağımlılık eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olabileceği sonucuna varılmıştır. Adler ilk ve tek çocukların bağımlı davranmaya daha eğilimli olduklarını ortaya atmıştır. Adler' e göre bunun nedeni ise tek çocuklu ailelerin, çok çocuklu ailelere kıyasla çocuklarını şımartmaya ve korumaya daha eğilimli olabileceklerini savunmuştur (Akt. Ferguson, 2010). Bir diğer ifade ile, kardeş sayısı azaldıkça şımartıcı ve korumacı ebeveyn özelliklerinin artabileceği ve bununla birlikte çocukta kişiler arası bağımlılık eğiliminin ortaya çıkabileceği söylenebilir.

Bazı diğer araştırmacıların bulgularına göre (Becker, 1970; Moran, 1967; Steward, 1967), en büyük kardeşin diğer kardeşlere göre bağımlı davranışlar sergilemeye daha yatkın olduğu yönündedir ve Adler'in görüşlerini destekler niteliktedir (Akt. Gürsoy ve diğerleri, 2004). Farley (1975) tarafından yapılan bir çalışmada ise kardeş sayısının kişiler arası bağımlılık eğilimi ile ilişkili olmadığı gözlenmiştir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre kardeş sayısının, üniversite öğrencilerinin başkalarına bağımlı olma eğilimlerini etkilemediği söylenebilir, elde edilen bu bulgu da Adlerin görüşü ile tutarsızlık göstermektedir. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin nitelikli bir şekilde değerlendirilebilmesi için ailenin genişliği, kardeşlerin cinsiyeti, kardeşler arasındaki yaş farkı gibi değişkenlerin de kontrol edilmesi gerektiği söylenebilir. Bu bağlamda, Türk aile yapılarına bakıldığında kardeşli ailelerde yetişen bireylerin sürekli kardeş ve ebeveyn kontrolünde yaşamaları, ilerleyen süreçlerde daha özgür olabilmeleri için başkalarına bağımlı olmadan kendi tercihlerini deneyimlemek istediklerine neden olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, kardeş sayısının kişiler arası bağımlılığı ile arasında bir ilişki bulunmadığı sonucu bu nedenden dolayı ortaya çıkmış olabilir. Aynı zamanda alan yazın incelendiğinde, kişiler arası bağımlılığın aile bireylerinden çok sosyal çevreye (arkadaş, sevgili vs.) daha fazla duyulduğu saptanmıştır (Gürsoy, 2004; Ferguson, 2010), bu nedenle kardeş değişkeni önemli bir figür olarak görülmediği için, kişiler arası bağımlılığı ile arasında bir ilişki bulunmadığı sonucu ortaya çıkmış olabilir.

5.1.4. Üniversite öğrencilerinde kişiler arası bağımlılık düzeyi açısından algılanan gelir düzeyine yönelik bulguların sonuçları ve tartışılması

Bu araştırmada algılanan gelir düzeyine göre üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin önemli düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı anova tek yönlü varyans analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan analizlerin sonucuna göre öğrencilerin kişilerarası bağımlılık düzeyinin algılanan gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna varılmıştır.

Alan yazın incelendiğinde bazı çalışmaların bu sonucu destekler nitelikte olduğu ve algılanan gelir düzeyi değişkenin kişiler arası bağımlılık eğilimi üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür (Arslan, 2017). Bazı diğer araştırmalarda ise düşük gelir düzeyi ve düşük eğitim seviyesinin aile içerisinde bağımlı ilişkilerin önem kazanması ile ilişkili olduğu, buna göre, ailenin gelir düzeyi ve eğitim seviyesi arttıkça kişiler arası bağımlılık eğiliminin azaldığı görülmüştür (Albayrak, 1997; Gürsoy ve diğerleri, 2004; Kağıtçıbaşı, 1998).

Gürsoy ve diğerleri (2004) tarafından çalışan ve çalışmayan annelere sahip çocukların bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, annenin çalışma durumuna göre bağımlılık eğilimi puan ortalaması arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Annesi çalışmayan çocukların bağımlılık eğilim puanları annesi çalışan çocukların bağımlılık eğilim puanlarından anlamlı düzeyde yüksek çıktığı saptanmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre algılanan gelir düzeyi iyi olan ailelerin çocuklarını daha bağımlı yetiştirdikleri, çalışan annelerin çocuklarının kendi başlarına daha fazla vakit geçirmelerinin bağımsız davranmalarına neden olacağı şeklinde yorumlanmıştır.

Ögel, Sarp, Gürol-Tamar ve Ermağan (2006) tarafından yapılan çalışmada, kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin kentsel kesimde yaşayan ergenlere göre daha fazla bağımlı duygu ve davranışa sahip olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda mevcut araştırmada ki elde edilen sonuçların üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeylerinin algılanan gelir düzeyi açısından farklılaşmadığı söylenebilir. Mevcut araştırmadaki örneklemin genel olarak algılanan gelir düzeylerinin orta ve iyi bireylerden oluşması, bu biçimde bir farklılığın gözlenememiş olması ile ilişkili olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

- Bu araştırmanın bütün değişkenlerinin sosyal kaygı ile de yakından ilişkili olduğu görülmüştür. İlerde yapılacak olan araştırmalarda kişiler arası bağımlılığın, aidiyet duygusunun, utandırılma korkusunun ve sosyal onay ihtiyacı değişkenlerinin sosyal kaygı ile arasındaki ilişki incelenebilir.
- Bu araştırmada elde edilen sonuca göre, sosyal onay ihtiyacı utandırılma korkusu ve aidiyet duygusunun, kişiler arası bağımlılığın en önemli yordayıcıları olduğu saptanmıştır. Bu bulgular ışığında üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyleri azaltılabilir.
- Bu araştırmanın sonuçlarına göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre kişiler arası bağımlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla risk altında olduğu söylenebilir.
- Üniversite öğrencilerinin kişiler arası bağımlılık düzeyi ile akademik başarısı arasında ilişkinin olup olmadığı incelenebilir.
- Kişiler arası bağımlılığı azaltmaya yönelik farklı kuramların teknikleriyle bireysel ve grupla psikolojik danışmalar yapılabilir.

5.2.2. İleride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler

- Bu araştırma toplam 353 üniversite öğrencisinden elde edilen verilerle yürütülmüştür. Sonraki araştırmalarda çalışma grubundaki katılımcı sayısının artırılması araştırmanın geçerliliğinin artmasını sağlayabilir.
- Bu çalışma Sakarya Üniversitesinde okuyan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Daha sonra yapılacak olan araştırmalar da genişletilerek farklı illeri de kapsayacak şekilde yapılabilir.
- Alanyazında kişiler arası bağımlılık ile ilgili deneysel çalışmaların yapılmadığı saptanmıştır. Bu kavramla ilgili çalışma yapacak araştırmacıların bu ihtiyacı dikkate almaları yararlı olabilir.
- Bu araştırma üniversite öğrencileri ile sınırlıdır. İlerde yapılacak olan araştırmaların ortaokul, lise düzeyinde olan ergen öğrencilerin kişiler arası bağımlılık düzeyleri ile

aidiyet duygusu utandırılma korkusu ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişki incelenebilir. Aynı zamanda ergenlere yönelik önleyici çalışmalar oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Adolph, K. E., Berger, S. E., Borstein, M. H. ve Lamb, M. E. (2005). *Developmental science: An advanced textbook*. Erişim adresi: <http://csivc.csi.cuny.edu/Sarah.Berger/files/publications/AdolphBerger06.pdf>
- Ainsworth, M. D. (1972). *Attachment and dependency: A comparison*. In J. L. Gewirtz, *Attachment and dependency*. Oxford, England: V. H. Winston & Sons..
- Akdoğan, R. (2007). *Farklı cinsiyet rollerine sahip üniversite öğrencilerinin öfke yaşama biçimleri ve utangaçlık düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no. 210097)
- Akhun, M. (2012). *Üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemaları, benlik kurguları, ayrılma-bireyleşme ve duygu düzenleme güçlüğü'nün psikolojik belirtilerle ilişkisi* (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no. 319420)
- Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S. ve Rada, M. (2016). Genel aidiyet ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 271-277. Erişim adresi: https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/genel-aidiyet-olcegi-toad_0.pdf
- Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S. ve Demirbacak, H. Ş. (2016). Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği'nin 6 maddelik formu'nun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 85. Erişim adresi: https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/kisiler-arasi-bagimlilik-olcegi-toad_0.pdf
- Akın, A., Rada, S., Raba, S. ve Yılmaz, S. (2016). Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kesit Akademi Dergisi*, 4, 336-343. doi: 10.18020/kesit.57
- Alfano, M. S. ve Perry, M. (1994). Attributional style: A mediator of the shyness–depression relationship? *Journal of Research in Personality*, 28(3), 287-300. doi: 10.1006/jrpe.1994.1021
- Alonso–Arbiol, I., Shaver, P. R., ve Yárnoz, S. (2002). Insecure attachment, gender roles, and interpersonal dependency in the Basque Country. *Personal Relationships*, 9(4), 479-490. doi: 10.1111/1475-6811.00030

- American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC: *American Psychiatric Association*; 2000.
- Antony, M. M. ve Swinson, R. P. (2000). *Phobic disorders and panic in adults: A guide to assessment and treatment*. American Psychological Association. doi: 10.1037/10348-000
- Arslan, R. (2017). *Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no. 463239)
- Asendorpf, J. B. (2000). A person-centered approach to personality and social relationships: Findings from the Berlin relationship study. *Developmental Science And The Holistic Approach*, 281-298. .Erişim adresi: [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=mFR4AgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA281&dq=Asendorpf,+J.+B.+\(2000\)](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=mFR4AgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA281&dq=Asendorpf,+J.+B.+(2000))
- Aydın, A., İmamoğlu, M., (2008). Separation and recovery of gold (III) from base metal ions using melamine–formaldehyde–thiourea chelating resin. *Journal of Applied Polymer Science*, 107(2), 1201-1206. doi: 10.1002/app.27178
- Avcı, G. (2016). *Kişiler arası bağımlılık eğiliminin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no. 442969)
- Aydoğmuş, E. N. ve Demir, M. (2016). Problemlerli internet kullanımı ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(32). Erişim adresi: <https://scholar.googleusercontent.com/scholar?q=cache:QkHrFVQKmU8J:scolar.google.com/+aydo%C4%9Fmu%C5%9F+ve+demir+2017+sosyal+onay&=sd t=0,5>
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 569-585. Erişim adresi: dergipark.ulakbim.gov.tr/befdergi/article/view/5000198435

- Bailey, M. ve McLaren, S. (2005). Physical activity alone and with others as predictors of sense of belonging and mental health in retirees. *Aging and Mental Health*, 9(1), 82-90. Erişim adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15841835>
- Barak, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı örseleme yaşantıları ile kişiler arası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no. 531172)
- Bartel, A. P. (1995). Training, wage growth, and job performance: Evidence from a company database. *Journal of Labor Economics*, 13(3), 401-425. Erişim adresi; scholar.google.com/citations?user=NY-3zUwAAAAJ&hl.
- Baumeister, R. F. ve Leary, M. R. (1995). The need to belong: desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497. doi: 10.1037/0022-3514.117.3.497
- Baumeister, R. F. ve Tice, D. M. (1990). Point-counterpoints: Anxiety and social exclusion. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(2), 165-195. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1990-30884-001>
- Becker, M. H. (1970). Sociometric location and innovativeness: Reformulation and extension of the diffusion model. *American Sociological Review*, 267-282. doi: 10.1023/A:1009620618662
- Berlin, S. ve Johnson, C. G. (1989). Women and autonomy: Using structural analysis of social behavior to find autonomy within connections. *Psychiatry*, 52(1), 79-95. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1989-29109-001>
- Bernstein, R. J. (2011). *Beyond objectivism and relativism: Science, hermeneutics, and praxis*. University of Pennsylvania Press. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/287263679_Beyond_Objectivism_and_Relativism_Science_Hermeneutics_and_Praxis
- Birtchnell, J. (1988). Defining dependence. *British Journal of Medical Psychology*, 61(2), 111-123. doi:10.1111/j.2044-8341.1988.tb02770.x
- Birtchnell, J. ve Kennard, J. (1983). Does marital maladjustment lead to mental illness? *Social Psychiatry*, 18(2), 79-88. doi:10.1007/BF00583992
- Bitter, J. R. (2007). Am I an Adlerian? *The Journal of Individual Psychology*. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/2007-07170-002>

- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no.375374)
- Bornstein, M. H. (2005). *Handbook of Parenting: Volume 5: Practical Issues in Parenting*. Psychology Press. doi: 10.1.1.457.3309
- Bornstein, P. (1995). Diversity of function is inherent in matricellular proteins: an appraisal of thrombospondin 1. *The Journal of cell biology*, 130(3), 503-506. doi:10.1083/jcb.130.3.503
- Bornstein, R. F. (1993). *The dependent personality*. Guilford Press. Erişim adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7542656>
- Bornstein, R. F. (1994). Construct validity of the interpersonal dependency inventory: 1977-1992. *Journal of Personality Disorders*, 8(1), 64-76. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1994-31962-001>
- Bornstein, R. F., Bowers, K. S. ve Bonner, S. (1996). Relationships of objective and projective dependency scores to sex role orientation in college student participants. *Journal of Personality Assessment*, 66(3), 555-568. doi:10.1207/s15327752jpa6603_6
- Bornstein, R. F., Leone, D. R. ve Galley, D. J. (1988). Rorschach measures of oral dependence and the internalized self-representation in normal college students. *Journal of Personality Assessment*, 52(4), 648-657. doi:10.1037/0033-2909.112.1.3
- Bornstein, R. F., Manning, K. A., Krukoni, A. B., Rossner, S. C. ve Mastrosimone, C. C. (1993). Sex differences in dependency: A comparison of objective and projective measures. *Journal of Personality Assessment*, 61(1), 169-181. doi:10.1177/1073191195002004003
- Bornstein, R. F., Riggs, J. M., Hill, E. L. ve Calabrese, C. (1996). Activity, passivity, self-denigration, and self-promotion: Toward an interactionist model of interpersonal dependency. *Journal of Personality Assessment*, 64(3), 637-374. doi:10.212/1274351691995008767

- Bornstein, J. A. (2005). Epiclassic political organization in southern Veracruz, Mexico: Segmentary versus centralized integration. *Ancient Mesoamerica*, 16(1), 11-21.
Erişim adresi:
https://www.academia.edu/4026697/An_Unexplored_Realm_in_the_Heartland_of_the_Southern_Gulf_Olmec_Investigations_at_El_Marquesillo_Veracruz_Mexico
- Bousquet, M. ve Nelson, C. (2008). *How the university works: Higher education and the low-wage nation*. NYU Press. Erişim adresi:
<https://academictrap.files.wordpress.com/2015/03/marc-bousquet-how-the-university-works-higher-education-and-the-lowwage-nation.pdf>
- Bradley, J. H. ve Hebert, F. J. (1997). The effect of personality type on team performance. *Journal of Management Development*, 16(5), 337-353.
doi:10.1108/02621719710174525
- Buhrmester, D., Furman, W., Wittenberg, M. T., ve Reis, H. T. (1988). Five domains of interpersonal competence in peer relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 55(6), 991. Erişim adresi:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3216292>
- Carducci, B. J. ve Zimbardo, P. G. (1995). Are you shy? *Psychology Today*, 28(6), 34-46.
- Cheek, J. M. ve Briggs, S. R. (1990). Shyness as a personality trait. *Shyness and embarrassment: Perspectives from social psychology*, 315-337. Cambridge University Press. New York
- Cheek, J. M. ve Melchior, L. A. (1990). Shyness, self-esteem, and self-consciousness. In *Handbook of social and evaluation anxiety* (pp. 47-82). Springer, Boston, MA.
- Chiba, T., Iketani, S., Han, K. ve Ono, A. (2009). A comprehensive model of anxiety in gift giving. *International Review of Business Research Papers*, 5(4), 322-334.
doi:10.1.1.539.537&rep=rep1&type=pdf
- Chickering, A. W. ve Reisser, L. (1993). *Education and Identity. The Jossey-Bass Higher and Adult Education Series*. Jossey-Bass Inc. Publishers, 350 Sansome St., San Francisco, CA 94104.
- Choenarom, C., Williams, R. A. ve Hagerty, B. M. (2005). The role of sense of belonging and social support on stress and depression in individuals with depression. *Archives of Psychiatric Nursing*, 19(1), 18-29. doi:10.1016/j.apnu.2004.11.003Get

- Christie, N. G. ve Dinham, S. M. (1991). Institutional and external influences on social integration in the freshman year. *The Journal of Higher Education*, 62(4), 412-436. doi:10.1080/00221546.1991.11774140
- Corsini, R. J. ve Wedding, D. (2012). *Modern psikoterapiler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Crowne, D. P. ve Marlowe, D. (1964). *The approval motive*. New York: John Wiley ve Sons.
- Crowne, D. P. ve Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal Of Consulting Psychology*, 24(4) 349-354. *Psychology*, 24(4), 349-354. doi:10.1037/h0047358
- Crozier, A., Day, A. J., Donovan, J. L., Manach, C. ve Williamson, G. (2004). How should we assess the effects of exposure to dietary polyphenols in vitro? *The American journal of clinical nutrition*, 80(1), 15-21. doi:10.1093/ajcn/80.1.15
- Demirbaş, M. ve Yağbasan, R. (2005). Sosyal öğrenme teorisine dayalı öğretim etkinliklerinin, öğrencilerin bilimsel tutumlarının kalıcılığına olan etkisinin incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 363-382. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/uefad/issue/16682/173353>
- Deutsch, F. M. and Lamberti, D. M. (1986). Does social approval increase helping? *Personality And Social Psychology Bulletin*, 12 (2), 149-157. doi:10.1177/0146167286122001
- Duru, E. (2015). Genel aidiyet ölçeğinin psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44). Erişim adresi: <http://pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/31/28>
- Dökmen, U. (2010). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim catismalari ve empati*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Farley, F. H. (1975). Birth order and a two-dimensional assessment of personality. *Journal of Personality Assessment*, 39(2), 151-153. doi:10.1207/s15327752jpa3902_11
- Ferguson, E. D. (2010). Adler's Innovative Contributions Regarding the Need to Belong. *Journal of Individual Psychology*, 66(1). Erişim adresi: <https://web.b.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authType=crawler&jrnl>

- Fishman, C. G. (1965). Need for approval and the expression of aggression under varying conditions of frustration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2(6), 809-816. doi:10.1037/h0022623
- Gard, S. A., (2000). A preliminary investigation of pelvic obliquity patterns during gait in persons with transtibial and transfemoral amputation. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 37(1), 1-10. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/d526/49623e47f650b00acbf117ca0b082853e6cd.pdf>
- Gächter, S. ve Fehr, E. (1999). Collective action as a social exchange. *Journal of Economic Behavior ve Organization*, 39(4), 341-369. doi:10.1016/S0167-2681(99)00045-1
- Geçtan, E. (2002). *Psikanaliz ve sonrası*. (10. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gee, B. A., Antony, M. M. ve Koerner, N. (2012). Do socially anxious individuals fear embarrassment by close others? Development of the Fear of Embarrassment by Others Scale. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 340-344. doi:10.1016/j.paid.2011.10.029
- Goodenow, C. ve Grady, K. E. (1993). The relationship of school belonging and friends' values to academic motivation among urban adolescent students. *The Journal of Experimental Education*, 62(1), 60-71. doi:10.1080/00220973.1993.9943831
- Grams, W. C. ve Rogers, R. W. (1990). Power and personality: Effects of Machiavellianism, need for approval, and motivation on use of influence tactics. *The Journal of General Psychology*, 117(1), 71-82. doi:10.1080/00221309.1990.9917774
- Gürsoy, F., Aral, N., Ayhan, A. B. ve Aydoğan, Y. (2004). Annesi çalışan ve çalışmayan çocukların bağımlılık eğilimlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(26). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/87770>
- Hagerty, B. M., Lynch-Sauer, J., Patusky, K. L., Bouwsema, M. ve Collier, P. (1992). Sense of belonging: A vital mental health concept. *Archives of Psychiatric Nursing*, 6(3), 172-177. doi:10.1016/0883-9417(92)90028-H
- Hamarta, E., ve Demirbaş, E. (2009). Lise öğrencilerinin utangaçlık ve benlik saygılarının fonksiyonel olmayan tutumlar açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal*

Bilimler Enstitüsü Dergisi, (21), 239-247. Erişim adresi:
<http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/321>

- Henderson, L. ve Zimbardo, P. G. (2001). Shyness as a clinical condition: The Stanford model. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/2001-05046-019>
- Hetherington, H. M. and Wray, N. P. (1964). Aggression, need for social approval, and humor preferences. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 68(6), 685-689. doi:10.1037/h0047697
- Hirschfeld, R. M., Klerman, G. L., Gouch, H. G., Barrett, J., Korchin, S. J. ve Chodoff, P. (1977). A measure of interpersonal dependency. *Journal of Personality Assessment*, 41(6), 610-618. doi:10.1207/s15327752jpa4106_6
- Horney, K. (1945). *Our inner conflicts: A constructive theory of neurosis*. New York: W. W.
- Huitt, W. (2004). *Maslow's hierarchy of needs. Educational psychology interactive*. New York.
- Hyman, S. E. ve Malenka, R. C. (2001). Addiction and the brain: the neurobiology of compulsion and its persistence. *Nature Reviews Neuroscience*, 2(10), 695. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/35094560>
- Jackson, T., Fritch, A., Nagasaka, T. ve Gunderson, J. (2002). Towards explaining the association between shyness and loneliness: A path analysis with American college students. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 30(3), 263-270. doi:10.2224/sbp.2002.30.3.263
- Jackson, T., Towson, S. ve Narduzzi, K. (1997). Predictors of shyness: A test of variables associated with self-presentational models. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 25(2), 149-153. doi:10.2224/sbp.1997.25.2.149
- Johnson, T. P., Fendrich, M. ve Hubbell, A. (2002, May). A validation of the Crowne-Marlowe social desirability scale. In *57th Annual meeting of the american association for public opinion research*. Erişim adresi: https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Johnson%2C+T.+P.%2C+Fendrich%2C+M.+ve+Hubbell%2C+A.+%282002%2C+May%29.+A+validation+of+the+Crowne-Marlowe+social+desirability+scale.

- Jones, W. H. ve Russell, D. (1982). The social reticence scale: An objective instrument to measure shyness. *Journal of Personality Assessment*, 46(6), 629-631. doi:10.1207/s15327752jpa4606_12
- Jones, W. H., Briggs, S. R. ve Smith, T. G. (1986). Shyness: conceptualization and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 629. doi:10.1037/0022-3514.51.3.629
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). Cross-cultural perspectives. *Advances in Psychological Science: Social, Personal, and Cultural Aspects, 1*, 475. Erişim adresi: [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&idC3%87.+\(1998\).+Crosscultural+p+erspectives.+Advances+in+Psychological+Science](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&idC3%87.+(1998).+Crosscultural+p+erspectives.+Advances+in+Psychological+Science)
- Kağıtçıbaşı, Ç.(2010). *Günümüzde insan ve insanlar. Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kahveci, Ö. ve Aydınözü, D. (2016). Utangaçlık düzeyi düşük ve yüksek olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının utangaçlık ile ilgili görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1437-1452. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/article-file/210066>
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104. doi:10.12984/eed.38607
- Karaşar, B. ve Öğülmüş, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 469-495. Erişim adresi:<http://dergipark.org.tr/uefad/issue/26859/282490>
- Karaşar, B. (2014).*Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez no. 381788)
- Kell, H. J. (2009). Approval motivation and situational judgment tests: the role of personality and implicit trait policies. Master's Thesis. Rice University. Erişim adresi: <http://scholarship.rice.edu/handle/1911/61901>.
- Laget, J., Plancherel, B., Stéphan, P., Bolognini, M., Corcos, M., Jeammet, P. ve Halfon, O. (2006). Personality and repeated suicide attempts in dependent adolescents and young adults. *Crisis*, 27(4), 164-171. doi:10.1027/0227-5910.27.4

- Lamm, H. ve Stephan, E. (1987). Loneliness among German university students: Some correlates. *Social Behavior and Personality: an International Journal*, 15(2), 161-164. doi:10.2224/sbp.1987.15.2.161
- Laxmi, A. V. ve Kadapatti, M. (2012). Analysis of parenting styles and interpersonal relationship among adolescents. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 2(8), 1-5. doi:10.1.1.642.8026
- Leary, M. R. (1983). A brief version of the Fear of Negative Evaluation Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(3), 371-375. doi:10.1177/0146167283093007
- Leary, M. R. ve Kowalski, R. M. (1995). *Emotions and social behavior*. New York: Guilford Press.
- Leary, M. R. ve Kowalski, R. M. (1997). *Social anxiety*. New York: Guilford Press.
- Lee, R. M. ve Robbins, S. B. (1998). The relationship between social connectedness and anxiety, self-esteem, and social identity. doi:10.1037/0022-0167.45.3.338
- Leite, W. L. ve Beretvas, S. N. (2005). Validation of scores on the Marlowe-Crowne social desirability scale and the balanced inventory of desirable responding. *Educational and Psychological Measurement*, 65(1), 140-154. doi:10.1177/0013164404267285
- Mahon, N. E. (1982). The relationship of self-disclosure, interpersonal dependency, and life changes to loneliness in young adults. *Nursing Research*. doi:10.1097/00006199-198211000-00005
- Malone, G. P., Pillow, D. R., ve Osman, A. (2012). The general belongingness scale (GBS): Assessing achieved belongingness. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 311-316. doi:10.1016/j.paid.2011.10.027
- Masling, J. ve Schwartz, M. (1979). A critique of research in psychoanalytic theory. *Genetic Psychology Monographs*. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1980-05248-001>
- Masterson, P. (1971). *Atheism and alienation: a study of the philosophical sources of contemporary atheism*. New York: University of Notre Dame Press.
- McClintock, A. S., McCarrick, S. M., Anderson, T., Himawan, L. ve Hirschfeld, R. (2015). Development and Validation of a Six-Item Version of the Interpersonal

- Dependency Inventory. *Assessment*, 24(3), 360-370.
doi:10.1177/1073191115605178
- McCollum, D. L. (2009). What are the social values of college students? A social goals approach. *Journal of College and Character*, 6, 6.1-21.
doi:10.2345981177/1073191560
- McLeod, S. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Simply psychology*, 1. Erişim adresi: <http://highgatecounselling.org.uk/members/certificate/CT2%20Paper%201.pdf>
- Miller, D. (1987). Material culture and mass consumption. doi: 10.2307/2071982
- Miotto, P. and Preti, A. (2008). Suicide ideation and social desirability among school-aged young people. *Journal of Adolescence*, 31(4), 519-533
- Mitchell, J. L. and McAndrew, F. T. (1984). Predicted social drinking and the need for social approval. *Paper Presented at the Meeting of the Eastern Psychological Association*. Baltimore. Erişim adresi: <https://eric.ed.gov/?id=ED246329>
- Moran, P. A. P. (1967). Testing for correlation between non-negative variates. *Biometrika*, 54(3-4), 385-394. doi:10.1093/biomet/54.3-4.385
- Moulton, P., Moulton, M., and Roach, S. (1998). Eating disorders: a means for seeking approval? *Eating Disorders: The Journal of Treatment and Prevention*, 6, 319-327.
doi:10.1080/10640269808249268
- Mounts, N. S., Valentiner, D. P., Anderson, K. L. ve Boswell, M. K. (2006). Shyness, sociability, and parental support for the college transition: Relation to adolescents' adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(1), 68-77. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10964-005-9002-9>
- Myers, B., Dilks, L. S. ve Marceaux, J. (2007). An exploration of shyness and its relationship to partner dependency in romantic relationships. *North American Journal of Psychology*, 9(2), 293. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/openview/1a6f9402eadde77964ee011b00b68341/1?pq-origsite=gscholar&cbl=28796>
- O'Neill, R. M. ve Bornstein, R. F. (2001). The dependent patient in a psychiatric inpatient setting: Relationship of interpersonal dependency to consultation and medication frequencies. *Journal of Clinical Psychology*, 57(3), 289-298. doi:10.1002/jclp.1012

- Osterman, K. F. (2000). Students' need for belonging in the school community. *Review of Educational Research*, 70(3), 323-367. doi:10.3102/00346543070003323
- Overholser, J. C. (1996). The dependent personality and interpersonal problems. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 184(1), 8-16. Erişim adresi: https://journals.lww.com/jonmd/Abstract/1996/01000/The_Dependent_Personality_and_Interpersonal.3.aspx
- Overholser, J. C. ve Freiheit, S. R. (1994). Assessment of interpersonal dependency using the Millon Clinical Multiaxial Inventory-II (MCMI-II) and the depressive experiences questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 17(1), 71-78. doi.org/10.1016/0191-8869(94)90263-1
- Owen, R. M., 1987. *The relationship between social anxiety and need for approval*(Shyness). (Dissertation, Faculty of Pacific Graduate School of Psychology). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 8720740)
- Ögel, K., Sarp, N., Gürol, D. T. ve Ermağın, E. (2014). Bağımlı olan ve olmayan bireylerde farkındalık (mindfulness) ve farkındalığı etkileyen etkenlerin incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(4). Erişim adresi: <https://search.proquest.com/openview/c0036dea0580ebe3cce0a30773805330/1?pq-origsite=gscholar&cbl=136214>
- Perlman, D. ve Peplau, L. A. (1982). Theoretical approaches to loneliness. *Loneliness: A source book of current theory, research and therapy*, 123-134. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Perlman/publication/284634633_Theoretical_approaches_to_loneliness/links/5748c43308ae5c51e29e6b45.pdf
- Pickett, C. L., Gardner, W. L. ve Knowles, M. (2004). Getting a cue: The need to belong and enhanced sensitivity to social cues. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30(9), 1095-1107. doi:10.1177/0146167203262085
- Pincus, A. L. ve Wilson, K. R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. *Journal of Personality*, 69(2), 223-251. doi:10.1111/1467-6494.00143
- Poston, B. (2009). Maslow's hierarchy of needs. *The Surgical Technologist*, 41(8), 347-353. Erişim adresi: <http://www.ast.org/pdf/308.pdf>

- Pritchard, M. E. ve Yalch, K. L. (2009). Relationships among loneliness, interpersonal dependency, and disordered eating in young adults. *Personality and Individual Differences, 46*(3), 341-346. doi:10.1016/j.paid.2008.10.027
- Prooijen, J. W., Elffers, H. ve Van Lange, P. A. (2016). The lonely bystander: ostracism leads to less helping in virtual bystander situations. *Social Influence, 11*(3), 141-150. doi:10.1080/15534510.2016.1171796
- Rathus, J. H. ve O'Leary, K. D. (1997). Spouse-specific dependency scale: Scale development. *Journal of Family Violence, 12*(2), 159-168. doi:10.1023/A:1022884627567
- Rudolph, K. D., Caldwell, M. S., and Conley, C. S. (2005). Need for approval and children's wellbeing. *Child Development, 76*, 309-323. doi: 10.1111/j.1467-8624.2005.0084
- Russell, D., Cutrona, C. E. ve Jones, W. H. (1986). A trait-situational analysis of shyness. In *Shyness* (pp. 239-249). Springer, Boston, MA. doi:10.1007/978-1-4899-0525-3_18
- Schlenker, B. R. ve Leary, M. R. (1982). Social anxiety and self-presentation: A conceptualization model. *Psychological Bulletin, 92*(3), 641. doi:10.1037/0033-2909.92.3.641
- Schmidt, L. A. ve Fox, N. A. (1995). Individual differences in young adults' shyness and sociability: Personality and health correlates. *Personality and Individual Differences, 19*(4), 455-462. doi:10.1016/0191-8869(95)00083-I
- Sheehan, P. M. (1985). Reefs are not so different—they follow the evolutionary pattern of level-bottom communities. *Geology, 13*(1), 46-49. doi:10.1130/0091-7613
- Sherry, B. A. (2002). *Perfectionism dimensions, perfectionistic dysfunctional attitudes, need for approval, and depression symptoms in adult psychiatric patients and young adults* (Masters thesis, The University Of British Columbia). Erişim adresi: https://circle.ubc.ca/bitstream/handle/2429/13433/ubc_2002-0559.pdf?sequence=1
- Shifron, R. (2010). Adler's need to belong as the key for mental health. *Journal of Individual Psychology, 66*(1), 10-29. Erişim adresi: <https://machon-adler.co.il/wp-content/uploads/2018/07/Shifron-Adlers-need-to-belong.pdf>

- Simons, J. A., Irwin, D. B. ve Drinnien, B. A. (1987). *Maslow's hierarchy of needs*. Retrieved October, 9(2009), 222. New York: West Publishing Company
- Singh, R. R. ve Ojha, S. K. (1987). Sex difference in dependence proneness, insecurity and self concept. *Manas*. Erişim adresi: <https://psycnet.apa.org/record/1989-22435-001>
- Sosik, J. J. ve Dinger, S. L. (2007). Relationships between leadership style and vision content: the moderating role of need for social approval, self-monitoring, and need for social power. *The Leadership Quarterly*, 18, 134– 153. doi:10.1016/j.leaqua.2007.01.004
- Stewart, S. H., Knize, K. ve Pihl, R. O. (1992). Anxiety sensitivity and dependency in clinical and non-clinical panickers and controls. *Journal of Anxiety Disorders*, 6(2), 119-131. doi:10.1016/0887-6185(92)90011-U
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş:(temel ilkeler ve LISREL uygulamaları)*. Ekinoks.
- Tanhan, F. ve Mukba, G. (2014). Spann-fischer ilişki bağımlılığı ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışmasına ilişkin psikometrik bir analiz. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 36 (Temmuz 2014/II), 179-189. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pauefd/issue/32869/374891>
- Terzi, Ş. ve Çankaya, Z. C. (2009). Bağlanma stillerinin öznel iyi olmayı ve stresle başa çıkma tutumlarını yordama gücü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(31), 1-11. Erişim adresi: <http://www.pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/209>
- Thompson, R. ve Zuroff, D. C. (1999). Development of self-criticism in adolescent girls: Roles of maternal dissatisfaction, maternal coldness, and insecure attachment. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(2), 197-210. doi:10.1023/A:1021601431296
- Tobin, M. J., Chadha, T. S., Jenouri, G., Birch, S. J., Gazeroglu, H. B. ve Sackner, M. A. (1983). Breathing patterns: 1. Normal subjects. *Chest*, 84(2), 202-205. doi:10.1016/S0012-3692(15)33498-X
- Tulkin, S. R., Muller, J. P., and Conn, L. K. (1969). Need for approval and popularity: sex differences in elementary school students. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33 (1), 35-39. doi:10.1037/h0027335

- Ulusoy, Y. ve Durmuş, E. (2011). Investigation of Interpersonal Dependency Tendency in Terms of Five-Factor Personality Traits. *Inonu University Journal of the Faculty of Education (INUJFE)*, 12(2). Erişim adresi: <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138621-20140109121949-1.pdf>
- Van Den Bos, T. ve Lindeman, E. (2006). Rehabilitation of stroke patients needs a family-centred approach. *Disability and Rehabilitation*, 28(24), 1557-1561. doi:10.1080/09638280600648215
- Vicente-Serrano, S. M., Lasanta, T. ve Romo, A. (2004). Analysis of spatial and temporal evolution of vegetation cover in the Spanish Central Pyrenees: role of human management. *Environmental Management*, 34(6), 802-818. doi:10.1007/s00267-003-0022-5
- Yüksel, G. (2002). Üniversite öğrencilerinin utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörler. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3). Erişim adresi: <http://gefad.gazi.edu.tr/article/viewFile/5000078871/5000073088>
- Zimbardo, P. G., Pilkonis, P. A. ve Marnell, M. E. (1977). Shyness: What it is, what to do about it. Erişim adresi: <https://www.amazon.com/Shyness-What-Do-About/dp/0201550180>
- Zuckerman, M., Levitt, E. E. ve Lubin, B. (1961). Concurrent and construct validity of direct and indirect measures of dependency. *Journal of Consulting Psychology*, 25(4), 316. doi:10.1037/h0040887

EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet: () Kadın () Erkek

Gelir Düzeyiniz: a) Yetersiz () b) Orta () c) İyi ()

Kardeş sayısı:

Ek-2 Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1	Benim için özel olan birisi olmak zorundadır.	1	2	3	4	5
3	Beni diğer insanlardan üstün göreceğ birine ihtiyaç duyarım.	1	2	3	4	5
6	İyi bir liderin özelliklerine sahip değilim.	1	2	3	4	5
4	Lider olmak yerine takip etmeyi severim.	1	2	3	4	5

Ek-3 Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği

		Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Kararsızım	Bana uygun	Bana tamamen uygun
	Bireyler zaman zaman yaşamlarında belli amaçlara ulaşmaktan vazgeçip kendilerine onlarına yerine farklı hedefler belirleme çabasına girebilirler. Aşağıda bu tür durumlarla ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Her ifadenin karşısında bulunan; (1)Hiç uygun değil (2) Uygun değil (3) Kararsızım (4) Uygun ve (5) Tamamen uygunanlamına gelmektedir. Lütfen her ifadeye mutlaka TEK yanıt veriniz ve kesinlikle BOŞ bırakmayınız. Sizi tanımlayan en uygun yanıtları vereceğinizi ümit eder katkılarınız için teşekkür ederim.					
1	Yakınlarımdan birisinin (örneğin, arkadaşım, aile üyelerim veya partnerim) beni utandıracak bir şey yapacağından korkarım.	0	1	2	3	4
8	Diğer insanların beni olumlu olarak algılaması için çevremdeki insanların da olumlu davranışlar sergilemesi gereklidir.	0	1	2	3	4
3	Diğer insanların davranışlarının bana olumsuz yansıtacağı kaygısı taşıyorum.	0	1	2	3	4
6	Ailem ve arkadaşlarımdan utanç verici davranışlar sergileyenlerle vakit geçirmekten kaçınıyorum.	0	1	2	3	4
10	Çevremdeki insanların beni utandırıcı bir duruma düşürmesi ihtimaline karşı hassasımdır.	0	1	2	3	4

Ek- 4 Genel Aidiyet Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Bazen Katılmıyorum	Kararsızım	Bazen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Diğer insanlarla bir arada olduğumda kendimi o gruba dahil olmuş hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
11	Diğer insanlarla bir aradayken kendimi yabancı gibi hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
8	Diğer insanların beni umursamadığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
4	Aidiyet duygusu hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
9	Aidiyet hissetmediğim için bayram tatillerinde kendimi dışlanmış görürüm.	1	2	3	4	5	6	7
6	Kendimi diğer insanlarla bağlantılı hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7

Ek-5 Sosyal Onay İhtiyacı Ölçeği

Aşağıda yer alan maddeler sizlerin çeşitli sosyal durumlardaki tutumlarınıza yöneliktir. Aşağıda yer alan maddeleri dikkatlice okuyup, kendinize en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz.		Tamamen Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum	
8	Eleştiri almaktan kaçınıyorum.	5	4	3	2	1
2	Sosyal ortamlarda hata yapmaktan korkarım.	5	4	3	2	1
11	Başkaları beni olumsuz değerlendirdiğinde incinirim	5	4	3	2	1
5	Davranışlarımın başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğiyle ilgili kaygılanırım.	5	4	3	2	1
16	Olumlu yönlerimi ön plana çıkartmaya çalışırım	5	4	3	2	1

ÖZGEÇMİŞ VE ESERLER LİSTESİ

Adı ve Soyadı : Saranda RABA

Doğum tarihi: 07.03.1992

E-posta adresi: saranda.r1009@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Yüksek Lisans: (2019) Sakarya Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı

Lisans: (2015) Priştina Üniversitesi / Felsefe Fakültesi / Psikoloji Bölümü

Lise: (2010) Gjon Buzuku Fen Lisesi

ESERLER

Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S. ve Rada, M. (2016). Genel aidiyet ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 271-277.

Akın, A., Raba, S., Rada, S., Yılmaz, S. ve Demirbacak, H. Ş. (2016). Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği'nin 6 Maddelik Formu'nun Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 85.

Akın, A., Rada, S., Raba, S. ve Yılmaz, S. (2016). Başkaları Tarafından Utandırılma Korkusu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kesit Akademi Dergisi*, 4, 336-343. doi: 10.18020/kesit.57

Akın, A., Yılmaz, S., Özen, Y., Raba, S. ve Özhan, Y. (2016). Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *V. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi*, bildiri kitabı içinde (ss. 74-79). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları.

Akın, A., Yılmaz, S., Akın, Ü., Raba, S. ve Söylemez, B. (2016). Ergenler İçin Takım Çalışması Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7), s.220-227.

Çelik, E., & Raba, S. (2017). Heyecan arayışının yaşam doyumu ile proaktif kişilik arasındaki ilişkide baskıcı etkisi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(1), 123-134.